

ELŐFIZETÉS.

MELYEN:

Egy évre ..... 28 korona.
Fél évre ..... 14 korona.
Egy negyed évre ... 7 korona.
Egy hónap ..... 2 k. 50 L.

VIDÉKEN:

Egy évre ..... 32 korona.
Fél évre ..... 16 korona.
Egy negyed évre ... 8 korona.
Egy hónap ..... 2 k. 50 L.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és eszaki egyetért
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 97.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
Jászai Góherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1916.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Szerda, október 11.

Arz seregei áthatoltak a gyergyói hegyeken. (Csapataink dicsőséges napja a Karstban.)

Budapest, október 10. (Hivatalos.) A főhadiszállás jelenti:

Keleti haretér:

Csernahéviztől északkeletre csapataink visszaverték a román támadásokat. A Hátszegtől délre eső határterületen a Negrulaj-hegyet elragadtuk az ellenségtől. A brassói csatában beszállított zsákmány eddig 1175 fogoly, 25 ágyú, köztük 13 nehéz, számos löszerkocsit, fegyvert, két vasúti mezdony, 800-nál több élelmiszerral megrakott vasúti kocsit, sok más hadi anyag. A megvert és a hegyek közé menekülő második román hadsereget üldözzük. Arz tábornok hadserege az ellenségnek szembeszállt utóvédjeit visszavetette és már ott tart, hogy a csiki lapály és a gyergyói medence kijáratát hatalmába kerítse. Az orosz fronttól nincs más jelenteni való, mint, hogy a Ludova területén az ellenség előretöréseit visszavertük és hogy a német csapatok Narajowka mellett Herbutow falut rohammal elfoglalták.

Olasz haretér:

A tenger melléki arcvonalon az olaszok nyolc napi erős tüzési aknavető előkészítés után tegnap délután San-Grado di Merna és a Doberdó-tó között elterülő szakaszon általános támadásra indultak a Karst fensíkon levő állásaink ellen. Dicsőséges napja volt ez az ott küzdő csapatainknak. A tartós tüzelés meg nem rendithette őket és meg nem tört erővel, az ellenségnek leg súlyosabb veszteségeket okozva, vették vissza a súlyos rohamot. Állásaikat kivétel nélkül megtartották. A fleims-völgyi arcvonalon a harc tovább tart. A Lusie területen egyik járőrünk 53 foglyot szállított be. Az olaszoknak a Gardinal-Busa-Alta-szakasz ellen intézett több erős támadását visszavertük. A Sugana és Etsch völgy között az ellenség helyenként szintén igen tevékeny. A Pasubion egy nagyobb ütközet még folyamatban van.

Délkeleti haretér:

Albániában nem volt lényeges esemény. Hófer altábornagy, a vezérkari főnök helyettese. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Tengeri események:

Folyó hó 8-áról 9-ére virradó éjszaka egyik tengeri repülőrajunk Vlora repülőtelepet és kikötő építményeit jó eredménnyel bombázta. 9-ikéről

Összeomlás.

Isteni muzsika hangjai töltik be a levegőt. A zene egeket csapkodó hullámai bűvös kábulatba ejtenek bennünket és lázban égő arccal figyeljük minden fölséges akkordját. A végzet halhatatlan erejű Wagnerje szerezte ezt a muzsikát, a hozzávaló szöveget pedig történelmi pózban tetszelgő néhány agylágyult balkáni politikus-bohózatiró tákolta össze. Soha ilyen keverékét a fenségesnek és a komikusnak nem szemlélte a világ. A zene drámai erővel markol bele a szívünkbe — egy ország-összeomlás fülsiketítő recsegésének és ropogásának hatalmas morajlása köti le a népek figyelmét; a szívünk ki akar rohanni a testünkből e hangok hallatára, mert ez az elsüllyedő ország a mi leggyilkosabb ellenségünk, a mi alattomos álbarátunk: Románia. A szöveg pedig, amely a hamis ékkövekkel díszített paloták porfelhői között gyorsan elmerülő országot kíséri, könnyfakasztóan kacagtató. Higvelejű Bratianu és cinkosod, te szánalmas pependekli lovag, Ferdinánd, ezt jól csináltátok. Most már szalajthatjátok gyorslábú futárjaitokat Pétervárra, Rómába, Párisba és Londonba, hogy küldjenek nektek pénzt, katonát, municiót. Most már marakodhattok a fölött, hogy ki az oka mindennek? A jó barátok azon vitakoznak, hogy ki okozta a másik szerencsétlenségét? Jól van már, csak hogy itt tartunk. Nem ismeretlen előttünk ez a színjáték. Gyönyörködtünk benne Belgiumnál, Szerbiánál, Montenegrónál és most Romániában ennek klasszikus példáját láthatjuk. De egyik se hagyott ilyen nyomokat a lelkünkben, mint ennek a becsstelen boeskoros kucó-ivadéknak, ennek az alkohol vérű ál-latin fajtanak tragikomikus kizüllése a nemzetek családjából.

Mi voltál a háboru alatt Románia? Országok kokottja. Aki többet ígért, arra vetettél mosolyt párisi rongygyal pirosított ajkadról. Jól jövedelmezett hamis fogcsoraidnak ez a limonádésan negédes mutogatása. Aztán beléd ütött a nagyozolás hóhortja és a nagyasszonyok dus palotájába akartál bejutni. A terved nem sikerült és most zokogva szórod becsstelenül szerzett aranyaidat, gyémántjaidat, hogy megmenthessed bűnös életedet. De véged van! Ráncos képű, koravén koldus oláh asszony lesz belőled, akit egykori barátai is megrugdosnak majd a béke temploma előtt. (—)

10-ikére virradó éjszaka repülőrajunk igen sikeresen megtámadta a montalconei katonai építményeket, a gradói ellenséges repülőállomást. Egy másik repülőrajunk pedig a San-Giorgio di Mogaro-i pályaudvart és a katonai építményeket. Több telitalálatot értünk el. Összes repülőgépeink ezekről a vállalkozásokról, heves lövetésük ellenére, sértetlenül tértek vissza. **Hajóhadparancsnokság.**

Folytatjuk Erdély megtisztítását az oláhoktól.

— A brassói csata zsákmánya. —

Berlin, október 10. (Hivatalos.) A nagy főhadiszállás jelenti:

Nyugati haretér:

Rupprecht bajor trónörökös vezértábornagy arcvonala:

Az Ancre és a Somme közötti nagy harc vonal ellen tegnap is erős támadásokat intézett az ellenség, különösen az esti és az éjjeli órákban. Valamennyi eredménytelen maradt. Vermandovillerstől keletre a franciák támadó kísérleteit megakadályoztuk.

A német trónörökös arcvonala:

A Maas két oldalán élénk tüzési és aknavető harcok.

Keleti haretér:

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadcsopartja:

Ostrownál, a Stochod mentén, Lucktól északnyugatra az oroszokat egy előretolt állásukból kivetették. Ellentámadásaikat visszavertük. Lucktól nyugatra nem volt gyalogsági tevékenység. Német osztagok Herbutow falut igen csekély veszteség árán rohammal elfoglalták. Narajowkától nyugatra elfogtunk négy tisztet és 200 főnyi legénységet és néhány gépfegyvert zsákmányoltunk.

Károly főherceg lovassági tábornok arcvonala:

A Kárpátokban október 8-án Baba-Ludován elfoglalt állásaink előtt az oroszok ellentámadásai megheiusultak.

Erdélyi haretér:

A keleti harc vonalán mindenütt előrehaladtunk. A Hargitta-Baróti-hegységből a Felső- és Alsó-Csikba (Olt völgy) való kilépést kikényszerítettük. Győzelmes csapataink Brassó mindkét oldalán sarkukban vannak a megvert románoknak. A három napos brassói csatából eddig 1175 foglyot, 25 ágyút, köztük 13 nehéz ágyút, számos löszerkocsit és fegyvert szállítottunk be. Ezekon kívül két mez-

donyt, több mint 800, legnagyobb részét élelmiszerekkel megrakott vasúti kocsit zsákmányoltunk. Az ellenség, az összes egybehangzó jelentés szerint, felette súlyos és véres veszteségeket szenvedett. A Vuikán-szorostól nyugatra a Negrului határhegyet elfoglalták.

Balkán hadszíntér:

Mackensen vezértábornagy hadserege:

A helyzet változatlan.

Macedóniai hadszíntér:

Az ellenség folytatta támadásait a Cerna-hajlásban, a Monastir—Florina vasutól keletre álló bolgár csapatok ellen. Skocivinnél kis előnyöket ért el, különben mindenütt visszaverték. **Ludendo-ff, első főszállásmester.** (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Angol hajók

az Unio partjain.

— Távirati tudósítás. —

Hága. A Daily News azt jelenti, hogy az angol külügyminiszterium fehér könyvet ad ki Angliának és Németországnak a háborút megelőző hat évi egymáshoz való viszonyáról, de nemesak a diplomáciai vonatkozásokról, hanem a hadsereg és a flotta megerősítéséről is beszámol, hogy kétségtelenül beigazolja Németország ellenséges indulatú fellépését. A fehér könyv, amely állítólag Haldane lord kívánságára jelenik meg, tájékoztatást fog nyújtani a lord berlini utazásáról és missziójáról.

Rotterdam. Az angol sajtó a német tengeralattjáróknak amerikai partokon történt megjelenésével kapcsolatosan azt hangoztatja, hogy az entente kényszerítve lesz *buvárhajók ellen az amerikai partokon őrszolgálatot létesíteni.* E mellett a kereskedelmi hajók is meg fogják találni a módot a kalózok elpusztítására. A lapok azzal fenyegetőznek, hogy miután a buvárhajó felbukkanásakor lehetetlenség annak nemzetiségét megállapítani, könnyen megtörténhetik, hogy *amerikai tengeralattjárót is el tognak pusztítani.*

Hága. A Daily News jelenti Washingtonból: A svéd kormány ama kérdésére, hajlandó-e Amerika Svédországgal és a többi semlegesekkel együtt tiltakozni Anglia blokádja ellen, az Unio kormánya azt válaszolta, hogy tradicionális politikájától nem tér el és semmiféle kormánnyal közösen nem tesz lépéseket.

Genf. Az Eclair jelenti Lisszabonból: Az eddig kiképzett portugál segédszolgálatok tizennyolcezerre tehetőek, akiket nagyobb hadgyakorlatra vonnak össze.

Genf. A párisi kormány által kiadott kommentár a Somme offenzíva eredményét mérlegelve, a közvéleményt türelemre és kitartásra buzdítja.

Krisztiania. Három német tengeralattjáró szombatán ágyuzta a Nürman-tenger partján Jernalavalkok dróttalan táviróállomást, melynek egyik árbocát lelőtte. A lövedékek az állomáson többeket megöltek.

Kivégezték az oláhok kőhalmi „polgármesterüket.”

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Biró Lajos írja: Az oláhok kőhalmi uraságáról a következő érdekes cikket:

Gyorsan előnyomuló csapatainkkal az utolsó oláh katona elvonulása után pár óra múlva érkeztem Kőhalmra. Csinos városka, mint köröskörül általában a többi helységek. Csak a zárt üzletek, a néma házak s a házakra irt alkalmi felirások mutatnak az átélt megszállásra. A felirások a beszállásokra vonatkoznak. A buzgó szállásmesterek itt is mint más helyeken, sietve írták fel kék ceruzával a házak falára: „România mare” — Nagy Románia!

A kőhalmi három hetes uraság a legnagyobb szerűbb mintája annak, hogyan akartak az oláhok gazdálkodni — ez mint egy gyorsan elszállt álom elmúlt. Az oláhok urasága itt is mint másutt, azzal kezdődött, hogy a városnak polgármestert akartak adni. Alkotmányosodni játszottak, paródiát csináltak, egybehívták a városkának oláh lakosait a hátramaradt zászokat, hogy a város polgármesterét megválasszák. Ez nagyon szép lett volna, de a gyűlekezethez azt kellett megválasztani, akit az oláhok erre kijelöltek. Így Kőhalmfejévé minden ellenkezés ellenére egy városi hivatalnokot, egy zász embert választottak meg. Midőn ez később mégis leköszönt, egy oláh kereskedőt ültettek helyére, aki az oláh sereg elvonulása után velük távozott. Ami ezután következett, azokban a dolgokban az oláhok az oroszoknak hű, de talentum nélküli tanítványaiul mutatkoztak be. Azok a házak, amelyekbe tiszteket szállásoltak, kívül belül érintetlenek maradtak, egyes tisztek a zászokkal szemben is kimutatták viselkedésükkkel, milyen magasrangú kulturát reprezentálnak ők itten. Azokban a házakban azonban, amelyekben nem tisztek laktak, különösen azokban a házakban, amelyeket lakói elhagytak, az oláh katonák zavartalanul ühették kellemetlenkedéseiket. A lakás berendezéseket okatlanul összetörték. Tompa főszolgabíró házában, valamint Mirzes oláh ügyvéd hajlékában a könyveket és az összes iratokat összegyűjtötték, majd kidobálták, miután összegaggatták. Egyetlen értelmi vonás jelentkezik abban, hogy az oláhok az angol butorok börtüzhatait levagdalták, nyilvánvalóan azzal a szándékkal, hogy boeskoraitat felfrissítsék. A primitív szépségű régi templomban az orgonapipokat összetörték. Az iskolai könyvtárral és az énekes könyvekkel befűtötték, vagy tüzelőanyagul használták ezeket ebédjük megfőzésénél. A környék cseszelékjeivel, de különösen a cigányasszonyokkal és leányokkal, akik később velük menekültek, természetesen szoros összeköttetésben állottak. A mobbal együtt raboltak, s a mobbal együtt osztozkodtak a zsákmányon. A cinkosok a Jakobik és Láni cég üzleteiből egy pár egymásra következő éjszakán szisztematikusan és módszeresen, gyakran a háziasszony szemeinek láttára, mindent eltakarítottak s a varrógéptől az utolsó ruhadarabig mindent elvittek.

A kőhalmi oláh uraság legsötétebb fejezete azonban a következő: A kőhalmi zász lakosság legnagyobb része elmenekült, a néhány ittlakó magyar családdal együtt. A hátramaradtak közül az oláhok egy zász városi innoct Rossteuscher Mihályt s 3 magyart agyonlőtek. A Rossteuscher esete egész különleges. Őt az oláhok városi polgármesternek rendelték ki s ő az erre a célra mellé beosztott oláh katonákkal néhány tőle ellopott tárgyat akart visszaszerezni. Az üldött tolvajt revolverével, me-

lyet zsebéből kirántott, megfenyegette. A tolvainak vallomása alapján az oláhok őt agyonlőtték, mert tilalom ellenére engedély nélkül fegyvert hordott magánál. A 3 magyar esetének gondosan utána jártam, hogy az apróságokat is megállapíthassam. Amennyire a különböző tanúk elbeszéléseiből és a 3 zokogó következőképen történt: Az oláhok bevonulásának napján a 3 magyar Gergely György, Szócs János és Strázsa Mózes egy fiatal gyerekkel egy pincébe vonultak, miután félték, hogy a várost ágyukkal fogják lőni. Ugyanezen a napon egy oláh katona futott a városra keresztül folytonosan kiabálva: hol vannak azok, akik az oláhokra lőttek? A magyar özvegyek adatai szerint ez volt a bevezetés. Egy nappal később jött egy oláh patrul, hogy a 3 magyart elhurcolja. Először az őrségre vitték őket s korbáccsal véresre verték, az egyiknek a fület leszakították, senkit sem engedtek többé hozzájuk, sőt azt sem engedték meg nekik, hogy azt a pénzt, amelyet maguknál hordtak, családjuknak elküldhessék. Kivitték őket a patak partjára, bekötötték szemeiket, letérdeltették őket s agyonlőtték mind a hármat, ott tüstént el is földelték. Az oláhok azért tették ezt, mert a magyarok a kőhalmi vármokok közül rájuk lőttek volna és mert a magyar katonaságnak telefonon tettek volna jelentést. A következő napon oláh tisztek jelentek meg a magyarok lakásaiban és az említett pincében minden helyiséget gondosan átvizsgáltak, hogy a telefonvezetéket megtalálják. Midőn semmit sem találtak, az egyik tiszt így szólt a többihez oláhu: *Mégis ártatlanok voltak.*

A mi előnyomuló csapataink, azokat az oláhokat, akiket azzal vádolnak, hogy ezeket a magyarokat beárulták, letartóztatták és a városba hozták, ahol egy haditörvényszék fogja megvizsgálni a vádlottakat. Ezzel szemben ki kell emelnünk, hogy az oláhok a három magyar esetében nem vizsgáldták, tanukat nem hallgattak ki s a szerencsétleneket nem állították haditörvényszék elé. Az agyonlövésére három embernek gyalázatos gyilkosság, a Románia mare nagyobb dicsőségére. Az egyik magyar, akinek szelidsége és kiváló szorgalma mindenki előtt ismeretes, őt árva hagyott hátra.

Több román tiszttel együtt fogságunkba esett egy tüzérezred parancsnok is, akinek írásai között találtak egy aktát, amely érdekes és jellemző világításban állítja elének az oláh hadseregben uralkodó állapotokat. A jelentésben egy Simnicenu nevű főhadnagy arról panaszkodik, hogy Sandulescu nevű társa öcsét megverte, idős atyját pedig súlyos szavakkal sértegette, csupán azért, mert figyelmeztetni merték, hogy az utban levő szalmát, amelyet a hadsereg részére szállítottak, ne pusztítsa. A főhadnagy ezért azonnal haragra lobbant és megverte a fiut. A súlyosabb része az ügynek azonban ott kezdődik, hogy a román tisztek egy része még a saját tulajdonukat se respektálják, sőt pusztítják, mint ez az alább közölt katonai aktából kitűnik. A magyarra fordított írást, amely jellemző dokumentuma a román hadsereg romlott és züllött erkölcsi szellemének, itt közöljük:

Krajova, 1916. aug. 22.

Első hadtest, második divízió, második tüzérbrigád, 11-ik ezred.

Személyes. Bizalmas.

Simnicenu főhadnagy a 11-ik tüzérezred parancsnok urához!

Van szerencsém a következőket jelenteni:

Mai nap délutánján, mikor édesapám és a testvérem az első hadtestnek valami szalmát szállítottak, Sandulescu főhadnagy, az első gránátos ezredből az ő ütegének egy részével utjába állott a szalmát szállító szekereknek és pusztítani kezdte. Mikor felhívták figyelmét arra, hogy ez a szalma el van adva, ő és a katonái barbár módon bántották az én testvéremet, Simnicenu Constantint, a modern gimnázium VII-ik osztályu tanulóját, atyámat pedig triviális szavakkal illette.

Tisztelettel kérem becses intézkedését.

Simnicenu

Románia árulása diplomáciai aktákból.

(Külgyminiszterünk vörös könyve.)

— Távirati tudósítás. —

Bécsből jelentik: Külgyminiszteriumunk vörös könyvet adott ki a Romániával való háborút megelőző időszakról. A könyv ezerkilencszáztizennégy július huszonkettedikétől ezerkilencszáztizennhat augusztus huszonhétig terjedő időből száztizenny darab okmányt tartalmaz.

1914. július huszonkettedikén Berchtold gróf külgyminiszter közli bukaresti követünkkel, hogy a román királlyal és Bratianuval közölje bizalmasan, hogy Szerbiának jegyzéket nyújtunk át. Julius huszonhatodikán Czernin gróf közli Berchtolddal, hogy Románia szigorúan semleges marad Oroszország támadó fellépésekor és az együttműködést elvárja.

Huszonnyolcadikán közli Czernin, hogy *Károly király kezeskedik a semlegességről, mivel a világnak semmitéle hatalma nem bírna rá, hogy a monarchia ellen fegyvert fogjon.*

Augusztus hatodikán a király közli Czerninnel a koronatanács határozatait. Czernin azt jelenti, hogy az esetre, ha a monarchia felosztásáról kiadott entente jelszó tért nyerne, Károly király lemondana, semhogy ellenünk hadakozzék. Augusztus huszonharmadikán Czernin azt jelenti, hogy az oroszok messzemenő ígéretekkel erőszakoskodóan lépnek fel. Az oláh minisztereket tessék felelőssé az oroszellenes politikáért. Szeptember tizenharmadikán Czernin azt jelenti, hogy a galíciai események miatt növekedett a monarchiaellenes áramlat. Huszonkettedikén Czernin Bratianunál szóvá teszi a nehézségeket, amelyek a Törökországnak szállított hadianyag átengedésénél felmerülnek. Később ezt többször megtette.

Huszonharmadikán Czernin jelenti, hogy az oláh trónörökösrel tárgyal, aki az Oroszország elleni hadviselést lehetetlenné tartja, de kijelentette, hogy a monarchia elleni árulásra nem képes. *Hogyha ezt megtenné, a legnyomorultabb tickónak tartaná önmagát.*

Harmadikán a király levélben közli, hogy a legközelebbi koronatanács a semlegesség mellett nyilatkozik. A koronatanácsot nem tartották meg. A behívottakat tömegesen hazabocsájtották. A feszültség enyhült.

Október hatodikán Czernin jelenti, hogy a királynál volt kihallgatáson. *A király sirt és azt mondotta, hogy egyetlen vágya meghalni és mindennek végét vetni.* Október tizedikén a király meghalt.

December másodikán Czernin azt jelenti, hogy az összes irányadó tényezők megegyeznek abban, miszerint 1915. tavaszán tetlegesen beavatkoznak a háborúba. *A hadműveletek folyásától függ, vajjon Románia hátba támad-e bennünket, avagy felelősen becsületbeli kötelességére és támogat bennünket.*

Május tizenegyedikén Bratianu kijelentette, hogy az olasz intervenció az ő állását megerősítette. Mindent elkövet, hogy a galíciai események következtében habozó Romániát ellensúlyozza. Huszonharmadikán Burián báró Czerninnek azt táviratozza, hogy bizonyos, hogy Románia ellenfeleinkkel tárgyal. Rá kell mutatni, hogy Románia gyarapodása a monarchia rovására nyomoruságos dolog lenne. Romániának életérdekei Oroszország legyőzése. Huszonhatodikán a király kijelenti, hogy ő semleges maradna, de az uralkodók nem mindig

követhetik saját akaratukat. Hogyha Romániát megvernék, az elsöprő vihar a dinasztia ellen irányulna.

Junius tizedikén Burián báró Czerninnek azt táviratozza, hogy rá kell mutatni, hogy az oroszok nem tűrnének meg egy Nagy Romániát. Huszonharmadikán Czernin Bratianuval Romániának velünk együttműködéséről beszél. Bratianu kijelenti, hogy *nem kormányozhat az ország akarata ellen.* Sejteti, hogy az oroszok rövidesen újból felveszik az offenzívát.

Julius tizenhatodikán Bratianu közli, hogy Törökországnak szállított hadiszereket nem engedhet át.

Augusztus huszonnyolcadikán Czernin jelenti, hogy Ferdinánd király és Bratianu miniszterelnök kijelentették, hogy Szerbia elleni offenzívának nem lehetnek következményei.

Szeptember tizedikén Bratianu közli, hogy a monarchia rendszabályai miatt csapatokat kell küldenie a határra, de *biztosítja Czernint, hogy nem kötött az ententeval szerződést a megtámadásunkra.* Tudja, hogy a monarchia sem tervez semmit Románia ellen, de számolnia kell a gyanúsító közvéleménnyel. Tizenegyedikén Burián felhatalmazza a követet annak kijelentésére, hogy Románia ellen mit sem tervezünk. Közli, hogy a határzart megszüntettük. Tizenhetedikén Bratianu a király ígérete ellenére vonakodik a csapatokat a határról visszarendelni, mert *Belgium sorsától felnek.* Huszonnegyedikén, mielőtt Bratianu a minisztertanácsra menne, Czernin közli vele, hogy Románia mozgósítása esetén felvilágosításokat kérnénk. A minisztertanács mellőzi a katonai rendszabályokat. Huszonötödikén Burián báró utasítja Czernint, hogy mutasson rá Bratianunál, hogy az együttműködés elvágna az oroszokat a Balkántól.

November harmadikán Burián utasítja Czernint, hogy kérdezze meg Romániát, hogy mivel az oroszok a határmentén csapatokat vonnak össze, miképpen viselkednének az átvonulás kikényszerítése esetén. Másnap azt jelenti követünk, hogy *Bratianu kijelentette, hogy az átvonulást nem engedte meg, de a kísérletben sem hisz.*

1916. március hetedikén ismét ezzel a kérdéssel foglalkoznak. Czernin barátságosan felkérte a királyt, hogy sürgősen intézkedjék a román csapatoknak az orosz határon történő összpontosításáról az átkelés megállítására. A kihallgatásról Czernin azt jelenti, hogy a király nem hisz az oroszok átkelési kísérletében. A veszedelmet Bratianu erélytelensége és közömbössége idézte elő. Az ország és a hadsereg anarchikus állapotban vannak.

Tizenkettedikén *Bratianu kijelenti, hogy a status quo alapján a békét közelinek tartja.* Románia örvend, hogy nem avatkozott be a háborúba. Czernin figyelmezteti, hogy a mi legyőzetésünk lehetetlenség, győzelmünk esetén pedig az utólagos csatlakozás utópia.

Junius tizenhetedikén az orosz átvonulási kísérletet ismét szóvá tette. Bratianu kijelentette, hogy az oroszok csak kísérleteztek megtudandók, vajjon Románia megértette az együttműködésre, de a megismétlődést meggátolják.

Junius tizenkilencedikén Czernin azt jelenti, minden megtörtént, hogy Bratianura halasztóan hasson. A diplomácia munkája késleltetheti ugyan

Románia veszedelmes lépését, de a végső fórumon meggátolni nem képes. Az ágyuk teremtik meg a tényeket, amelyek erősebbek a diplomáciánál. Az ágyuké az utolsó szó.

Junius huszonötödikén azt jelenti: *meggyőződése, hogy Románia az ententetal tárgyal. Az orosz győzelmek veszedelmesen hatnak.* Junius huszonnyolcadikán közli Bratianunak az ententetal szemben támasztott követeléseit. Junius harmincadikán közli, hogy *Bratianu közel áll a semlegesség feladásához, mivel szerinte a háboru végéhez közeledik, a központiak kimerültek, míg az entente kimeríthetetlen.*

Julius hetedikén Czernin arról értesül, hogy az entente azzal fenyegetődik, hogyha Románia nem avatkozik be, a békekötéskor Romániát nem veszik figyelembe. Julius tizennyolcadikán Burián báró figyelmezteti Czernint Bratianunak az ententetal folytatott tárgyalásaira és inti, hogy *hasson erkölcsileg a királyra.*

Huszonhetedikén megjelent a királynál. *A király szerint Bratianu a monarchia felosztásánál meg akar jelenni, nem pedig annak érdekeit előmozdítani.* Huszonkilencedikén jelenti, hogy *Bratianu figyelmeztette, hogy utoljára tárgyal vele, mivel tudja, hogy az entente hatalmakkal tárgyal.* Bratianu kijelentette, *nem gondol mostan a háborúra csupán jelen akar lenni a felosztásnál, mivel leverésünk elkerülhetetlen.* Czernin figyelmeztette őt, hogy *ha megtörténik a román árulás, akkor német csapatokat vetnek Erdélybe és félmillió bolgár megtámadja Romániát.*

Augusztus ötödikén a galaci főkonzul azt jelenti, hogy Románia ténylegesen felkészült.

Augusztus hetedikén Burián Hohenlohe német nagykövettel közli, hogy Németország a monarchiával együttesen figyelmeztesse Romániát, hogy az orosz betörés esetén közösen lépnek fel. Nyolcadikán Czernin közli, Bukovina átengedésével előmozdithatánk a semlegesség fenntartását, de Bratianu kételkedik őszinteségünkben. Ezenfelül ha levernének mégis megtámadná a monarchiát. Tizedikén Burián közli a követtel, hogy Bratianu az ententetal katonai konvencióról tárgyal. A következő napokban élénk tárgyalások folytak. Romániában izgatott a hangulat, katonai behívások történtek.

Augusztus tizenkettedikén Burián a követség titkos irattárának Bécsbe küldését rendeli el. Czernin figyelmezteti a királyt, hogy Bratianu az ententetal kötelező tárgyalásokat folytat.

Huszonhatodikán a követ közli a királlyal, hogy Románia háboruskészülődései következtében követeljük *Románia határozott állástoglalását.* A király kijelenti, hogy *Bratianu megállapodása őt nem kötik, a parlament kilencven százaléka sem kívánja a háborút, de a román hadsereg nem tartóztathatna fel az orosz átvonulást.* A holnapi koronatanács a semlegességet határozza el és meghozza a leszerelést. Czernin éjjel Bratianuval tárgyal, aki *leghatározottabban kijelentette, hogy akar is, tud is, fog is semleges maradni.* A holnapi koronatanács bebizonyítja,

hogy igazat mondott. A koronatanácsot akarata ellenére hívták össze, céloz arra, hogy Majorescu ki akarja helyéből. Ismételten kijelentette, hogy Románia csakis akkor lép be a háborúba, hogyha megtámadják, ezen szándékát felteszi a bolgárokról is.

Gyűjtemény utolsó előtti darabja Románia hadüzenete. Utolsó pedig Hadik gróf stockholmi követ távirata, a melyet Burián kérésére küldött, amelyben közli, hogy Oroszország Bukarestben huszonnegyedikén ultimátumot nyújtott át mesziremenő ígéretekkel. Erdélyt, a Bánságot, Bukovinát a Dunatorkolatot adja Romá-

niának, másrészt százezer ember bevonulásával fenyegetőznek. A király a koronatanácsot befejezett tények elé állította. A koronatanács összeülésekor katonaság vette körül a követséget. Bratianu a koronatanácsot megelőzőleg becsület szavára fogadta, hogy semlegesek maradnak. Az utolsó pillanatban a királyt tolta előtérbe, elhárítva a felelőséget. Kétségtelen, hogy Bratianu még szívesen várakozott volna. Amit előre láttam, az bekövetkezett — írja a külügyminiszter — az entente hirtelen kieroszakolta Románia közbelépését.

Bulgária hadügyminisztere az oláhok vereségeiről.

— Távirati tudósítás. —

Szófia. Az összes harcvonalon, ahol a bolgár csapatok harcolnak, megverték az ellenséget. Naidanov hadügyminiszter több újságíró előtt kijelentette, hogy nem akar jóslásokba bocsájtkozni, az ellenség terveit nem ismeri, de tény — mondotta — hogy mindenütt győzelmeket arattunk és az oláhoknak véres veszteséget okozva vesszük el a kedvüket a dunai átkelestől. Dobrudzsában két napos elkeseredett harcokban az oláhoknak szintén súlyos veszteségeket okoztunk. Rohamaik tüzéségünk tüzeiben összeomlottak. Október 6 és 7-én a harcok elérték tetőpontjukat, állásainkat azonban mindenütt megtartottuk. Külső lövészárkainkban százával hevernek az oroszok hullái. A déli fronton jobbszárnyunk erősen kiépített bevehetetlen állásokban visszautasítja az ellenség összes támadásait. Az általános helyzet szerintem mindenütt kedvező. A bolgár csapatok szövetségeseikkel mindenütt együtt működnek.

Hága. A Reuter-ügynökség jelenti: A Dobrudzsában harcoló orosz és bolgár csapatok egyenruhái annyira egyenlők, hogy az oroszok tüzéségi tüzelésüket többször beszüntetik, mert félnek attól, hogy saját csapataikat lövik. A cár a balkáni háborúban kétszázezer köpenyt ajándékozott a bolgároknak és a csapatok egy része most ezekben harcol. A bolgár és az orosz sapka is teljesen egyforma.

Hága. A Daily Telegraphban Dillon a következőket írja: Pessimizmus nélkül nem érthetem meg, hogy ha a Dobrudzsában az orosz-román állások tényleg erősen ki vannak építve és kellő legénységgel rendelkezünk, miért szükségesek még is az újabb megerősítések és hogyan remélhetik, hogy a bolgárokat Dobrudzsában és még erősebb ellenségeiket Erdélyben egyszerre legyőzhetik. Hiszen Petrozsénynél és Nagyszebennél már súlyos vereséget szenvedtek és az ellenség már oláh területeket fenyeget. Ismerhetnék már az ellenség hatalmas erejét, amelyet ezen a harctéren, melyet az entente sajtó mellékes teretnek tekint, már összevontak.

Szófia. Az oláhok pár nap előtt megszállták Persina szigetét és nagy csapatokkal erősítették, azt meg, mert a szigetet a későbbi du-

nai átkelés bázisul szemelték ki. A magyar és osztrák monitorok hősiessé támogatóásával az aknáktól veszélyeztetett Dunán a bolgár és német csapatok átkelve megszállták a szigetet. A Dunán az átkelés a monitorok ágyúinak védelme alatt negyvenöt perc alatt történt. Az oláhok őrsége egy ideig ellentállott s azután a Dunán keresztül uszva kerestek menekülést. A folyóban azonban nagyrészt elpusztult. Többet, mint 150-et elfogtunk és nagymennyiségű hadianyagot zsákmányoltunk. Monitoraink a harcokból sértetlenül kerültek ki.

Genf. A lyoni lapok jelentik, hogy a Ruszcsuk—Csernavoda szakaszon Nikolajevics Miklós nagyherceg parancsnok, míg az ugynevezett Duna-front megmarad oláh parancsnokság alatt.

IRODALOM ES MŰVESZET.

Színházi műsor:

Szerdán: 3 a kis lány, bemutató.

Csütörtökön: 3 a kis lány.

Pénteken: 3 a kis lány.

Szombaton: 3 a kis lány.

* **Az egér.** Egy évtizeden keresztül a Teatre Francais legdivatosabb vigjátéka, egy másik évtizeden keresztül a magyar Nemzeti Színház kasszadarabja. Tüneményes színházi siker, amelynek előadásain a „bon ton”-hoz tartozott a megjelenés. Tempora mutantur... Ebben az időben dult közöttünk a francia rokonszenvedés a divatot még nem a Lipótvárosban csinálták: a magyar mánás-világ arszlánjai adtak randevut egymásnak a Pailleron darabok előadásain. Dumas után a legszellemesebb színházi íróknak tartották Pailleront. Helyesen vagy helytelenül: miért kutatnók? Az igazság az, hogy az „Egér” kiesiszolt lelkek érdeklődésének méltó tárgya volt: üdeség, a gondolatok friss hullámverése, szenvedő lelkek s fiatal szívek bájos szerelme tették közkedvelté. Mindezek az újdonság ingerével hatnak ránk ma is, a színek nem halványodtak el az évek folyamán, sőt egyben-másban még élénkebbek és hamvasabbak lettek. A hervadó virágok illata s a régi szerelmek emléke, mindig élénkebb, mint a frissen fakadóké. A vigjátékot szokatlanul gondos és jó előadásban láttuk ma az aradi színházban. Művésznők estéje volt a tegnapi est. Nők és színésznők versenye volt ez. Mintha három-négy-öt tehetséges asszony művészi féltékenységgel akart volna szebbet, jobbat nyújtani a másik-

nál: ennek a művészi mérkőzésnek a finom parfünje terjengett a színpadon. E nemes hevéletből gyönyörű előadás kerekedett s ezt írjuk a H. Harmath Józsa, Harsányi Margit, Keszlerné és Kieffer Lujza számlájára. Z. A.

* **A színház hírei.** Három a kis lány sorozatos előadásai holnap kezdődnek, olyan felkészültséggel, ami feltétlenül a legzajosabb sikert hozza meg a társulatnak. Az első két előadásra Médikét sorshuzás utján Horváth Mici játsza. Azután két előadásra Z. Váradi Margit s így tovább felváltva. Az összes szerepek elsőrendű kezekben vannak és ez magában is garancia a kitűnő előadáshoz. A Három a kis leány-hoz gyönyörű új díszletek készültek igazi Biedermeyer-stílusban, úgy, hogy a kiállítás is teljesen új lesz. A Három a kis leány egész héten műsoron van. — **Névtelen asszony.** A Magyar Színház szenzációs újdonságából kezdődtek meg a színházi próbák úgy, hogy a bemutató előadás a jövő héten lesz megtartható. A vezető főszerepeket Harsányi Margit, Szendrey, Kiss Miklós, Delli, Várnai, Kertész, Bánházi stb. játszik. — **Tökéletes feleség és Gesák** két kiváló operett felújítása foglalkoztatja most az operett együttest. Mind a két repriz teljesen új betanulással kerül színre. — **Csoda csók** új operett lesz a legközelebbi operett újdonság, melyből lázasan folynak az előkészületek.

* **Igazat szólj.** (Hanny Weisse előadás az Urániában.) Hosszu szünet után a színház közönsége újra találkozni fog régi kedvencével az örökké fiatal Hanny Weissével, aki művészetével mintegy iskolája volt minden utána következő filmszínésznőnek. Ezt a nőt igazán hálálanság volna frázisokba dicsérni, s ugyanez a véleményünk arról a képről is, mellyel az ideai sorozatot a művésznő megnyitja. Egy igazi szenzációt is tartogat a mai műsor a közönség részére, olyat, a melyről sokáig fognak Aradon beszélni. Király idillek oimén mutat be egy vigjátékot, mely a maga pazar fényes kiállítása, eselekménye és elragadó bájoságával a budapesti sajtóbemutató alkalmával, egyenesen lázba hozta a bemutató közönséget. Egy királynő szerelme, az udvari intrikák, a szigorú erkölcs kifélé és a melegen érző szív belül soha jobban kifejezett szatírában nem jelentkeztek, mint éppen ebben a vigjátékban. — **Homoculus.** A mai élet problémáinak megfilmesített mesterműve, a mely Berlinbe, Drezdába és Bécsbe eddig nem ismert aranyu sikert aratott, legközelebb az Urániában. 5

* **Szenzációs dráma az Apollóban.** (A sors embere.) Erősen szívbemarkoló drámát mutat be szerdán az Apolló-színház. Gondtalan ifjú ember volt Harry Garrison, amikor egy napon eragikus szárnyuhogással elrepült felette a végtet: az apja, akit annyira szeretett, öngyilkos lesz; egy ridegszívű ember a halálba kergeti. Harry Garrison bosszút esküdött apja haláláért. Elindult a sors utain. Szédítő perspektívák nyíltak meg előtte, megállás nélkül rohant a bosszu vakmerősége felé. És Harry Garrison elérte célját. Aki megtaposta és megtépte az apja életét: azt megtaposta és megtépte kimélet nélkül. Aki elrabolta tőle legdrágább és legforóbb kincsét, az apai szívet: attól cinikus hidegséggel elrabolta. a gyermeki szeretetet. A ki egykor kacagó kapzsisággal kergette szegénységbe az apját: azt kacagó kárörömmel üzte a koldus-élet vackai mögé. Róbert Warvieknak hívják a dráma főszereplőjét, aki szépségével és eleganciájával vetelkedik Psilanderrel. 3

* **Psilander-újdonság az Apollóban.** Hosszu szünet után pénteken ismét láthatjuk Psilandert az Apollóban. Az „Egyiptom gyöngye” című drámában lép fel s egyik legjobb szerepét játsza el. 3

Mást mond a miniszterelnök, mást tesz a belügyminiszter.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Tisza István gróf fogadott egy fővárosi hírlapírót, aki előtt a zsirkérdésről nyilatkozott. Az intervjuból megtudjuk, hogy *nagy a baj, sőt az alig is orvosolható.* A fővárosi lap, amelyben a miniszterelnök nyilatkozata nyilvánosságra került, néhány nappal ezelőtt azt írta, hogy Magyarország meg fog fulladni a saját zsirjában, mert van itt sok zsir, több is mint kellene, de nem jut el a közönséghez, ott reked a spekulánsok raktáraiban. Ezért az egyetlen orvosszül az élő sertések rekvirálását sürgette. Erre azt válaszolja a miniszterelnök, hogy az *szakértelmetlen, ostoba, mesolyogni való beszéd.*

(Nincs elegendő zsir.)

Hát ezzel szemben megcáfolhatatlan tények alapján vélem azt állíthatni, — mondta Tisza az újságírónak — hogy *elegendő mennyiségű zsir nincsen.* Nincsen annak ellenére, hogy sertés, ha nem is elég, de jóval több van az országban, mint a hogy a zsirellátási viszonyokból gondolhatnók. Nem az a kérdés, van-e elég sertés, hanem az, van-e elegendő hizott sertés s van-e elegendő erőtakaromány a sovány sertés felhizlalására? A kérdés lényege ez. Sem panasszal, sem cikkekkkel, sem rekvirálással, sem rendelettel sertést hizlalni, tehát zsirt előállítani nem lehet. Ehhez erőtakaromány kell s a fogyasztásnak rendelkezésére boesátható zsirmennyiséget a rendelkezésre álló erőtakaromány mennyisége szabja meg.

Már most azt látjuk, hogy a háborút megelőző években a monarchia ötven millió métermázsát meghaladó, tehát jó tengeritermések mellett évenként növekvő mennyiséget, az utóbbi években öt-hat millió métermázsá tengerit hozott be a külföldről. Hizlalásunk normális szükségletét tehát egy jó belföldi termés sem fedezte, pedig a korpá- és zabhozam egészen, az árpa túlnyomó részben az állattenyésztés céljaira fordított. A háború mindenekelőtt a hadsereg céljaira vette igénybe a zabtermés legnagyobb részét, a szükségessé vált őriési rendszabályok pedig lényegesen csökkentik a korpáhozamot. Mindez fokozta az állattenyésztés tengeri-szükségletét. Már pedig az 1914. évi jó tengeritermések jelentékeny részét emberi élelmtől kellett felhasználni; 1915-ben pedig zabból és árpából egészen rossz, tengeriből alig 40 millió métermázsát kitevő gyöngye, közepetermésű volt s e tengeritermésnek igen tetemes részét a hadsereg lovainak élelmezésére kellett fordítanunk, míg a Romániából behozott tengeri túlnyomó nagy része emberi táplálékul, kisebb része ugyancsak a hadsereg abrakszükségletének fedezésére fordított. Talán még szomorúbbak a viszonyok a folyó esztendőben, mikor zabtermésünk jobb ugyan a tavalyinál, de a kenyérterményekben és árpában mutatkozó rossz termés igen rossz tengeritermésrel esik össze.

A magyar gazdának már az 1914—1915. évben erőtakarományhiánnyal kellett megküzdenie, ami óriás mértékben fokozódott az 1915—1916. gazdasági évben s a folyó évben is inkább súlyosbodni fog, úgy, hogy aránytalanul kevesebb erőtakaromány (tengeri, árpa, zab, korpá) áll az állattenyésztés és hizlalás rendelkezésére, mint rendes körülmények között, a mi természetesen legnagyobb mértékben a kizáróan erőtakarománnyal dolgozó serteshizlalással boeszálja meg magát.

(Meg kell szorítani a fogyasztást.)

Ezért nincsen és nem lehet elegendő hizott sertés, elegendő szalonna és zsir az országban. A baj megvan, oka nem egyesek üzelmében, vagy a kormány hibás rendeleteiben, hanem egyelőre megmáshatatlan gazdasági tényekben rejlik. Szemébe kell néznünk, számolnunk kell vele. A nemzetre annyi más erőfeszítés, megpróbáltatás és nélkülözés között azt a súlyos hátrányt is hárítja a háború, hogy *rendes zsir-fogyasztását igen tetemesen meg kell szorítani.* Hiába, az ostromlott vár ostromlott vár marad. Ezt a nélkülözést is el kell viselnie. El is fogja a nemzet viselni és pedig annál kevesebb testi szenvedéssel és lelki izgalommal, mentül helyesebben ismeri föl ki-ki a valódi helyzetet s mentül erősebb egyetértéssel fog kezdet kormány, helyi hatóság és társadalom a nehézség megoldására.

(Maximális árak kijátszása.)

Annak az oka, hogy maximális áron nem leher zsirt kapni, nézetem szerint abban a tényben rejlik, hogy úgy vidéken, mint Budapesten, úgy a zsirnál, mint egyéb terményeknél a *maximális árak kijátszása, fájdalom, mindennapos dolog.* Ha a vevő az eladóval összejátsszik a maximális árak áthágására, minden szigorú rendelet hiábavaló. A közhatóság büntetőkezelését csak a társadalom segítségével vezethetné a büns nyomára. Természetesen így is meg kell tenni a visszaélések megtorlása terén minden lehetőt. Hiszem is, hogy egyik-másik árdragító hurokra kerül. A kormány megköveteli minden helyi hatóságtól, hogy a visszaélések elkövetőivel szemben kérélhetetlen szigorral járjon el s a hanyag vagy lanyhán eljáró hatósági közeggel szemben nem ismerje kiméletet. De — ismétlem — teljes eredményt csak akkor érhetünk el, ha a közönség a büntetendő cselekmények földerítésénél a hatóság segítségére siet.

(A városok föladata.)

Nézetem szerint leghatékonyabb eszköz a városok közreműködése a zsirellátásnál. Lépjenek a városok megállapodásra a hizlalókkal, úgy, hogy ezek a kihizott, kész sertéseket közfogyasztási célokra a város rendelkezésére boesítsák, vagy a város utmutatása szerint olyan üzleti tényezőknak adják át, amelyek megzabott áron szolgálják ki a közönséget. A kormány, mint eddig, úgy ezentúl is szivesen megtesz mindent, a mit a létező erőtakarományhiány mellett megtehet, hogy az ilyen, a közönség olcsóbb kiszolgálására irányuló tranzakciót támogassa.

(Rekviráltat a belügyminiszter.)

Aznap, mikor a *miniszterelnök* a rekquirálást céltalan eszköznek mondja, mert mit csinálna a kormány takaromány hiján, „öt millió magy. kir. disznóval“ a *belügyminiszter* egy igen érdekes leiratot intézett *Varjassy Lajos* polgármesterhez.

A belügyminiszteri leirat elrendeli az élő sertések bejelentését, illetőleg az élő sertések maximális áron való beszoigáltatását. Mindazok, akik sertést hizlálnak, mátol kezdve csaknem kizárólag a közszükséglet számára hizlalhatnak. *Saját kukoricával hizlalók magánhasználatra négy sertésnél többet nem tarthatnak meg.* A négy sertésen felül mutatkozó többletet a magánhizlaló köteles köz-

szükségletre juttatni, az ipari hizlalással foglalkozó pedig az utolsó szálig köteles sertéseit beszoigáltatni.

A rendelet teljesítésének utja-módja az lesz, hogy a kihizálás előtt 14 nappal a beszoigáltatandó sertéseket köteles bejelenteni a városnál. A bejelentéseket azután a város táviratilag hozza a miniszter tudomására, ahonnan a rendelkezésre álló 14 napon belül leérkezik a bejelentett sertések irányítására vonatkozó intézkedés.

Arra utasítja a polgármestert a miniszter, hogy a város igényeit jeleantsék be, amely bejelentést a miniszter az országos készletek és az országos igények szám előtt tartásával és azokat tekintebe véve egészben, vagy részben teljesíteni fog.

A miniszter felhívja a polgármestert, hogy kéthetenként a legszigorúbban ellenőrizze az ilyen engedélyes hizlalókat arra vonatkozólag, hogy a vásárolt kukoricát kizárólag ezen engedélyezett hizlalási célra fordítják-e és kötelesek a hizlalók a polgármesterhez a hizlalás minden fázisáról pontos jelentéseket szolgálatni.

Hatvanegy örököse van Capdebó tábornoknak.

(Emlék a kulturpalotában.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az aradi felsőtemető halottasházában ravatalon fekszik már *Capdebó Géza* nyugalmazott vezérőrnagy, az egykori *dabás hős*, aki legalább félszáz ütközetben szerzett magának hirt és dicsőséget. A halottat a mai napon szállították haza Magyarbányhegyesről és a felsőtemető halottasházában ravatalozták fel. A temetés holnap, szerdán délután három órákor megy végbe a halottasházából katonai pompával. A helyőrség tisztikarát *Resch Ferenc* altábornagy vezeti.

Amint említettük mai számunkban, a végrendelet *Műlek* dr. közjegyzőnél van. Az elhunyt tábornoknak *hatvanegy örököse* van, esapa rokonok, jóbarátok és régi megitt bajtársak. *Capdebó Géza* után pénzübeli hagyaték nem maradt, mert ő is tábornoki nyugdíjából élt. Annál több történelmi értékű tárgy van azonban a hagyaték birtokában. Mint említettük, *Capdebó Géza* többször részesült királyunk részéről személyes dicséretben is. A tábornok számos alkalommal jutott olyan helyzetbe, hogy öfelsége közvetlen környezetébe lehetett. Ebből az időből számos igen értékes, királyunkra vonatkozó emlék került *Capdebó tábornok*hoz. Ezekon kívül *Benedek tábornok*tól, *Albrecht főhercegtől* és *Fejérváry Gézától* maradtak nála rendkívüli értékkel bíró relikviák. Az örökké emlékeztető negyvennyolcas időkből is számos navesetes emléke volt *Capdebónak*, többek között negyvennyolcas éremkereszt is.

Az örökösök *Műlek* dr.-nál, mint hagyaték átadónál fognak összegyűlni az értéktárgyak átvétele céljából és tudomásunk szerint elhatározzák, hogy a legértékesebb relikviákat az aradi kulturpalota muzeumának ajándékozzák a tábornok emlékének méltó módon való megörökítése céljából.

Kiüntetés. A király az ellenség előtt tanúsított bátor magatartása elismeréséül megparancsolta, hogy *Ginzary András*, a 301. honvéd-gyalogezrednél beosztott 2. honvéd-gyalogezredbeli, *Zajonkowszky Márton*, a 3. honvéd-gyalogezrednél beosztott 2. honvéd-gyalogezredbeli és *Pirkner Ede* dr., a 3. honvéd-huszárezred lövésosztályánál beosztott 3. honvéd-huszárezredbeli hadnagyoknak a legfelsőbb dicsérel elismerés tudtal adassék.

Utban Nagyszeben felé.

(Kiküldött munkatársunktól.)

Az algyógyi hegyek fölött tündéri pompában világol az ég, a csillagok mirriádjai sétálnak a Maros tükörén, szelidén zsonganak a habok, a valami fájdalmas borongás üli meg a lelket, amely kénytelen feleszmélni való dolgokra, emlékezni élő emberekre, akik tulnan a hegyen, kőben, sárban, vérben járják a — haláltáncot — Messze zenebonája itt lüktet a sinek mentén, ahol katonavonatok áradata liheg, nehéz baka csizmák ezre dübörög, éles paranesszavak, vezényszók rikoltanak. Itt van, ezen az állomáson a *kicsi ajtó*, amely mögött a háboru millió rettenetének iszonyatos perspektíváját érzékeli millió, meg millió ember. És nem lehet szabadulni tőle. Ezer változatban rohanja meg érzéseinket, minden egyes lépésnél újabb és újabb képet mutat, nincs egyetlen zug, amelyben el lehetne rejtőzni, megbújni előle.

Vasuti étterem. A gyűrött terítőjű asztaloknál tiszték, vasutasok, osupa uniformis, a legkülönösebb változatban, amelyek között civilruha csak a pincérek elnyűtt testén villan meg. Össze-vissza hangzavar, siető kapkodás, éhes habzsolás az ételeknek, a legfuresább és a legkülönösebb hajcihő, amely a legnyugodtabb idegeket is táncoltatni kezdi.

Az egyik asztalnál — ép a szomszédomban — vasutasok diskurálnak. A szavukból, a hogy kitudom venni, most térnek vissza elhagyott állomáshelyeikre. Hangosak a jó kedvtől, vizes pohárból isszák a pálinkát, nótára ferdül a szájuk, látszik rajtuk a mámoros öröm, amely ebben a pillanatban semmi másval sem törődik, csak a hazatéréssel. Új alak telepedik le közéjük. Kitérő örömmel fogadják, — hát méraök ur is megjött, hozta az isten, de már erre iszunk, hol járt augusztus 27-ike óta...? és így tovább.

Augusztus 27... Egy pillanatra elhallgatnak. A szemük meredten kutatja a füstpárak hullámain, most igazán érzik azt, a mi a lelkükben van, s ami mámoros örömeikre gyász-fátyolt terít.

— Bizony, — mondja az egyik, — örülünk kéne, hogy visszatérhetünk, haza és mégis, mint egy rossz álom lidéree, amelytől lehetetlen megszabadulni, úgy tolakszik minden szörnyűségével az utolsó éjszaka, amikor együtt voltunk, élém. Nem hiszem, hogy feledni tudjam, amíg élek. Nem a munka miatt, mert abból is volt bőven, hiszen huszonnégy óra alatt huszonkilenc vonatot 30—70 vagonosát indítottunk el a pályaudvarról. Negyvenezer ember, asszony, gyermek — Brassó — minden népe rohant meg beannünket. Örület volt. A kis fiamról azóta se tudok semmit. Eltűnt, elveszett.

— Hátha otthon maradt, — vigasztalja a másik. Egy szebeni kollégám kis leánya tűnt el így, mindenütt kutatta, csak arra nem gondolt, hogy hátha ott maradt, aminthogy így is történt.

— Csak a házamra vagyok kíváncsi — mondja a harmadik. — Fialtal házas vagyok, most butorozkodtam. Találók-e belőle valamit...

A pályatesten gyors iramban dübörögnek a katonavonatok, a kis falu éjszakáját autótülkölések zaja veri föl, a várótermek minden talpalatnyi helyén katonák alusznak, itt sem igen találni éjjeli nyugodalmat.

Szálloda. Rozoga, piszkos kis ház. Benyitom az ajtaját. Parányi folyosó, egy szennyes petróleum lámpa világítja meg. Három lábu asztal, rajta a bejelentő könyv. Zsíros, tinta-

maszatos lapjai össze-vissza gyürve, az utolsó vendég még augusztus 25-én írta bele a nevét. Azóta nincs bejelentés. Az igaz, hogy szálloda sincs, mert hat szobája teljesen üres, nincs abban egy fia butor sem, ha csak a földre szórt szalma csutakok nem nevezhetők annak. A falakon háborus bogarak tartják éjjeli diadalmenetüket.

Piszkos galíciai faluk jutnak az eszembe, a magam is végig kintélta régi bivak-élet és — levágom magam a redves szalma csutakra. Aludni, aludni, ez most az egyetlen vágyam, minden reménységem.

Lehunyam a szemem, — nem megy. Jobbra fekszem, — nem megy. Mondogatom az egyszerűet, — nem megy. Az ablakok alatt végtelenül, megállás nélkül kopognak a katonacsizmák, meredten bámul az éjbe a szívet megállító aggodalom, árva gyerekek és elhagyott asszonyok zokognak, oh, minden, minden nyomorúság, iszonyat, fájdalom, köny és vér ide káprázik, kipusztult, néma falvak üszkös romjai, sötétje, árva otthontalansága mond bucsuztatót és föl kell ugrani és kirohanni az utcára, ki az éjszakába, ahol az algyógyi hegyek fölött tündéri pompában világol az ég és a csillagok mirriádjai sétálnak a Maros tükörén. (rrk.)

Haditörvényszék az asszonyi hűségéről. (A gyárlgazgató népfelkelő gyilkossága.)

— Bécsi tudósítónktól. —

A harctérre távozott férjek s az itthon maradt asszonyok viszonyában nem egy kellemetlen változást idézett elő a háboru, a távol-ság s a könnyű gondolkodás. Egy pár magyar tragédia szemünk előtt játszódott le. Budapesten és Nagyváradon csak a legutóbbi időben tárgyalt a magyar bíróság olyan szerelmi tragédiából keletkezett bünessetet, aminővel a napokban foglalkozott a bécsi hadosztálybíróság.

Ertl Antal, a Dreher-féle schwechati sörgyár igazgatója egy évvel ezelőtt népfelkelői szolgálatra vonult be. Most ott ült a vádlottak padján azzal a váddal terhelt, hogy feleségén oldalfegyverével halált okozó súlyos testi sértest követett el.

Az esetet a hadosztálybíróság előtt a szerencsétlen ember a következőleg monddta el:

— Kilenc évvel ezelőtt vettem feleségül nőmet, kivel hosszú ideig jártunk jegyben és egymást nagyon szerettük. Eleven vérmérsékletű, szenvedélyes asszonyka volt, házasságunkból egy kis fiunk származott. Midőn a harctérről ez év márciusában súlyos betegen hazakerkeztem, feltűnt nekem nőm viselkedésének változása. De mindaddig nem gyanakodtam reá, míg közös ismerőseink félig gúnyosan, félig szánakozva tudtomra nem adták, az én boldogtalanságomat. Szép házasesetünk feldulva, reményeim porba omolva. Talán megbocsájtottam volna, ha bűnét megbánja és gyöngéd szívvvel újra visszatér hozzám. Azonban megérkezésem után pár napra egy levelet fogtam el, mely a következőképen hangzott:

— Édes kis angyalom. Még itt érzem szobámban finom parfümöd illatát, mikor jössz újra, ismét, hogy szerelmünk édes gyönyörében elmerüljünk. A te hű Lipótd.

— Sokáig nem tudtam nyomára akadni ennek a Lipótnak, míg végre egy este asszo-

nyomnak szobájában megtaláltam. A vér elborította agyamat, a betört ajtón keresztül rontottam nőm hálószobájába, ahonnan azonban a jómadár a fürdőszobán keresztül már elillant. En utána. Az utcán utólértem s egy kezembe szorított kulccsal az arcába vágtam. Tovább nem verhettem, részben a nagy esődület miatt, részben utánam siető feleségem miatt, ki két-tónk közé vetette magát. Irtóztos felindultságomban úgy gondolom, hogy őt is arcul vertem.

— Ekkor ismét be kellett vonulnom, miután előbb feleségemmel megígértettem, hogy a gaz csábitóval szakítani fog. Két héttel ezelőtt érkeztem ismét haza a frontról és házamban a legnagyobb meglepetés fogadott. Kicsiny gyermekem agyriázkódásban feküdt egy öreg cseléd gondozására bízva. Az asszonyom itt hagyta a házam, itt hagyta a gyermekét s elment a kedvese után. A Semeringen üdültek, míg a kis fiam haldoklott. Hazajövetelem után két napra karjaim között meghalt öt éves kisgyermekem s én lázas, felkorbácsolt lélekkel mentem a Semeringre a hűtlen asszony után. A Süd Banhotel szálló halljában találkoztam az asszonnyal. Midőn megláttam, valami gyögeség vett erőt rajtam. Talán a régi szerelem emléke, talán más, ki tudja megmondani, elég az hozzám, hogy ahelyett, hogy a büntetésre gondoltam volna, kérélel kezdtem, térjen vissza hozzám. De se az én kérésem, se egyetlen gyermekének halálhíre meg nem ingatta abban az elhatározásában, hogy kedvesét, P. Lipótot nem fogja elhagyni sohasem.

— Amit ekkor éreztem, elmondani nem tudom. Arra emlékszem csak, hogy egy pillanatra vérvörös lett előttem a világ s irtóztató zuhanást éreztem, mintha hullanék lefelé, nagy magasságból lehetetlen mélységekbe.

— Mikor felocsudtam, váli idegen emberek között, a rendőrségi épület börtönében találtam magamat. Egy orvos foglalatzkodott azzal, hogy életre keitsen, visszahozzon erre a szomorú valóságra. Azt mondták: megöltem a feleségem, hogy oldalfegyveremmel reá támadtam, szurtam, vágtam, amíg csak élet volt benne.

A vádlott vallomása után a bíróság az orvosszakértőt Stranzky egyetemi orvostanárt hallgatta meg, aki a legmeggyőzőbb fejtegetéssel mutatta ki a vádlottnak a gyilkosság alatt való teljes beszámíthatatlanságát. A bíróság beigazolta vette a nagyírú orvosszakértő véleményét s felmentette a vádlottat. Az ítélet indokolásában azonban kijelenti, hogy ezzel a felmentő ítélettel nem akarja azt a tendenciát menteni, amely a harctéren élők lelkében kifejlődhetik, akik azt hiszik, hogy az itthon élő feleségén gyilkosságig menő bosszút alhatnak azért, hogy az a házassági kötelekeket meglazította. Ezt az esetet különállón mérlegelte a bíróság, de büntetendőnek tartja, aki a házasságtörést halállal bosszulni meg, mert hiszen a bíróság a háboru alatt egész más szempontokból köteles mérlegelni az asszony ballépését, mint a normális élet keretei között.

Vászonyi Vilmos indítványa a virilizmus eltörlésére. Budapestről táviratozza tudósítónk: Vászonyi Vilmos a főváros polgármesteréhez a következő indítványt terjesztette be: A törvényhatósági közgyűlés kívánatosnak tartja, hogy a legközelebbi községi választás már a virilizmus eltörlésével, minden állandó budapesti lakosra kiterjedő, általános, egyenlő, titkos választójog alapján ejtessék meg. A fővárosi törvény általános reformját is megelőző novelláris törvényhozási intézkedés megszüretésére a közgyűlés felir a kormányhoz és a képviselőházhoz. Az indítványt szerdán délután tárgyalják, amikor Vászonyi nagyobb beszéd keretében fogja megindokolni indítványát.

Románia katonai letörése.

(Támadja az entente az oláh hadvezetőséget.)

— Távirati tudósítás. —

Berlin. Az orosz határról jelentik: Az oláh kormány rendkívüli követeket küldött el sürgős meghízással Pétervárra, Rómába, Párisba és Londonba, valamint az orosz főhadiszállásra. Ide Vartiade, Rómába Essicare, Londonba pedig Georgescu tábornokot küldötték. Mindegyik Ferdinánd királynak kéziratát viszi. Rómában az oláh követ megérkezése után minisztertanács volt. A követek missziójának nagy jelentőséget tulajdonítanak, mivel Románia segélykiáltását közvetítik az entente hatalmakhoz, akiknek tudtára adják, hogy Romániát közvetlen veszély fenyegeti a két oldalról éri a szorongatás, úgy, hogy könnyen megsemmisíthetik.

A Russkoje Slovo azt jelenti Rómából, hogy Sonnino külügyminiszter hosszasan tárgyalt az oláh követ jelenlétében az orosz követtel Románia tehermentesítéséről. Olasz politikai körökben Románia sorsát sötét színben látják. Fontos katonai események küszöbén állunk — írja a lap — Essaciri olasz tábornok a főhadiszállásra utazott, hogy a tehermentesítési akcióról tanácskozzék. Rómában azt hiszik, hogy a tehermentesítési akciók rendkívül hevesek lesznek, mert sem az embert, sem pedig a hádianyagot nem fogják kimélni.

Bern. Hervé „A románok segítségére!” címmel vezércikkben fejezi ki aggodalmát a legújabb szövetséges sorsa felett. Azt írja, hogy Oroszországnak kell segítenie Románián, mert hiszen Románia Konstantinápoly utjába esik, már pedig az oroszok három századon keresztül táplálják titkos vágyukat: Konstantinápoly bírást. Oroszország most éppen úgy körül van zárva, akárcsak Németország, mert a külső világgal csakis a végnélküli szibériai vasut és a viadivosztki kikötő köti össze. All ez különösen a félesztendő télen, amikor az archangelszki kikötőt jégmezők veszik körül. Svédország is elzárja a skandináv öblöket, megakadályozza, hogy Oroszországnak szállithassanak a szomszédosai a Balti-tengeren keresztül. Bármily előmenetelt is tett Oroszország a municiógyártásban, kell, hogy Bulgáriát összezuzva, kezét foghasson szövetségeseivel Szalonikinél, hogy onnan lehessen municióval ellátni. Ezért lihető, hogy Oroszország nagy seregeket küld Romániába.

A legnagyobb tévedés az lenne, ha az oroszok abban a hitben ringatnák magukat, hogy a központi hatalmak már nem küldhetnek több katonát Románia ellen. Nem szabad, hogy tévedésbe ejtse az a körülmény, hogy a román intervenció után öt héttel még csak a Mackensen serege van a Dobrudzsában és Falkenhayné Erdélyben. A központi hatalmakat meglepetésképpen érte a román hadüzenet és most, hogy Orsova elfoglalása után nem használhatják a Dunát, időbe kerül, míg újabb csapatokat szállíthatnak Románia ellen.

Mackensen a Falkenhaya seregei csak a kezdetet jelentik. Nagyon meglepne bennünket, ha a legközelebbi időben nem látnánk Orsovánál megjelenni egy nagy ellenséges hadsereget, sokkal hatalmasabbat Falkenhaynéval és talán egy másikat Szófia irányából kiindulva, a román Dunától délre. Most még ta-

lán van idő arra, hogy végezzünk Bulgáriával és Törökországgal, ami aztán megszüntetné Oroszország és Románia blokádját. Amíg a románoknak nem lesz 500.000 emberük és ugyanennyi az oroszoknak Dobrudzsában és amíg Sarrail nem tud félmillió katonával segítségére lenni ennek a két hadseregnek, addig Oroszország és Románia nem szabadulhat föl a blokád alól.

Hága. Az itteni francia követségen az orosz és az oláh követ között botrányos jelenet játszódott le. Az oláh követ temperamentumosan a szemére hányta az orosz követnek, hogy Románia jelenlegi súlyos helyzetét Oroszország idézte elő azzal, hogy a megígért katonai támogatást megközelítőleg sem abban a mértékben teljesítette, ahogy azt megígérte. Az orosz követ az oláh követ megjegyzésére kemény hangon azt válaszolta, hogy Románia makacs és önkényes előnyomulásával Erdélyben önmaga idézte elő katasztrófáját.

— Az oláh hadvezetőség — mondotta az orosz követ — a saját felelősségére kezdte meg és folytatta az erdélyi hadműveleteket. Ha az oláh hadsereg nem telet meg feladatának, akkor igazságtalanság azért Oroszországot megvádolni és felelőssé tenni. Románia nem tartotta be az előre megbeszélte közös haditervet s ezzel az entente hatalmakra nézve aggályos helyzetet teremtett.

A kinos jelenetnek csak nagynehezen szakadt vége, de a követek között komoly ellentétek maradtak meg, amiket az utóbbi napok katonai eseményei még növeltek.

Genf. A párisi sajtó élénken kommentálja Románia katonai összeomlását és ismételtelen megállapítja, hogy az eseményekért az oláh hadvezetőség vállalta magára a felelőséget.

Budapest. A sajtóhadiszállásról jelentik: Az oláh vezérkar jelentése október 8-áról: A Kelemen, Görgeyi és Hargitta hegységekben járó harcok. Brassótól nyugatra Cimmánál több ellenséges támadást visszavertünk. Az Aluta szorosnál és a Zsil völgyében ágyúharok.

Október 9-éről: Arra kényszerültünk, hogy Brassó vidékén csapatainkat északi irányban a kárpáti kijárókhoz vonjuk vissza. A Káznél és Jial szorosokban részünkre kedvező gyalogysági és tüzérségi harcok folynak.

Brassóba visszarendelték a hatóságokat.

— Távirati tudósítás. —

Budapest. Betegeh Miklós dr. kormánybiztos Schnell Károly brassói polgármestert táviratilag utasította, hogy megfelelő számú tisztikarral mielőbb utazzék Kolozsvárra, ahonnan azonnal Brassóba térnek vissza. Segesvárig vonaton, onnan autókon fogják őket szállítani. A budapesti hivatalos helységeiket azonban nem oszlatják fel, nehogy a Brassó környékéről való

menekültek utbaigazítás nélkül maradjanak. A brassói pesti irodát értesítették, hogy a Bolona nevű magyarlakta városrészben az oláhok nem jól bántak a lakossággal. A lakásokat kifosztották, a magyarokat sanyargatták, a szászok házeit kirabolták, marháikat, lovaikat elhajtották. Több száz magyart és szászt sáncásásra kényszerítettek.

Kétszáz éves

a csanádi egyházmegye.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az idén van kétszáz éves évfordulója annak az eseménynek, hogy a csanádi egyházmegye az idegen uralom alól végleg felszabadult és az egyházmegye szívére, Temesvár városát a magyar király visszahódította. Glattfelder Gyula csanádi megyéspüspök ebből az alkalomból amint már jeleztük — XIII. számú körlevélben megemlékezik egyházmegyéjének jubileumáról, visszapillant a múltba, de hangsúlyozza, hogy a mai idő nem alkalmas jubileumok ünneplésére.

Az egyházmegye eredete visszanyúlik Szent István idejébe. Multja fényes és történetének lapja a magyarság történelmének legnagyobb és leggyászosabb eseményeinek krónikája. Csaholy Ferenc, csanádi püspök 1526-ban a mohácsi ütközetben hősi halált halt. 1573-ban az egész egyházmegye területe török fönhatóság alatt volt. A magyar királyok továbbra is adományozták a csanádi püspöki méltóságot, de ezek a főpapok másfélszázadon át nem láthatták Szent Gellért örökségét. Se főpásztorok, se lelkipásztorok rendes lelkigondozásban nem részesíthették a megriasztott nyáj töredékeit. A tornyokról lekerültek a keresztek, a harangszó elnémult és kihalt a Mária énekek és az istentisztelet szava. A zentai győzelem hatása alatt 1697-ben felszabadult az egyházmegyének a Maroson túl lévő része. A Tisza és a Maros között elterülő rész csak 1716-ban rázhatta le magáról az idegen uralmat, a mikor szavoyai Jero herceg Temesvár várának meggyőzésére vezette hadait. A város 1716. október 13-án került bitokunkba. A fényes sikert mindenképpen Szűz Mária oltalmazásának tulajdonította, ezért XI. Kelemen pápa az egész keresztény világra kötelezővé tette az Olvasós Boldogasszony ünnepeinek megünnepelését. A Maros és Tisza köze Temesvár visszavételével felszabadult ugyan az idegen uralom alól, de szinte mindvégig néptelen, sők lakhatatlan volt. A polgárosodás munkája utak építésével és mecsarak kiszáritásával kezdődött. Az elődök verejtékükkel és vérük cseppjeivel öntözgették azokat a rögöket, amelyek az utódok kevés fáradsággal és csekély gondnal bő termést aratnak. A püspök kegyeletes halálával emlékezik meg elődeiről. Elismeréssel szól a csanádi káptalanról, amelyet a királyi kegyelem 1731-ben támasztott fel hamvából. Halálával emlékezik meg arról a sok száz papról, aki immár régen nyugszik és valaha a nép tanítója, vigasztalója s orvosa volt. Kiemeli a szerzetes rendeket, akiknek sorában a történeti egymásután szerint első helyen a Szent Ferenc-rend van, amelynek tagjai a szó legjobb értelmében barátai valának a népnek. A kegyesrendi atyák 1720. óta iparkodnak a csanádi egyházmegyében az ifjúságot tudományra és jámborságra nevelni. 1858-ban az egyházmegyében megtelepedtek a Miasszonyunkról nevezett szegény iskolánövérök.

A csanádi egyházmegye a XVIII. század elején csak névszerint létezett. A temesvári diadallal újból feltámadt. 1716-ban 7 plébániája volt, száz év előtt híveinek száma 157 plébánián 273.666, ma pedig 247 plébánián 913.712 katolikus él. Október 15-én az egyházmegyében Te Deummal ülik meg eszandben ezt a nevezetes évfordulót.

Október 15-én dönt a görög király.

— Távirati tudósítás. —

Genf. A francia sajtó Lambros miniszterelnökségét kedvezően fogadja. Lambros a görög királynak tanára volt és előzőleg már megkísérelte, hogy a király és Venizelosz között az ellentéteket elsimítsa.

Hága. A Daily Mail jelenti Athénből: A király Görögország beavatkozásának terminusát kitolta október 15-éig, miután addigra döntő eseményeket vár a Balkánon. Ekkorra kell megérkezni a macedoniai frontra a német császár által megígért segítő csapatoknak.

Luganó. A Corriere de la Sera jelenti Athénből: Október 9-én járt le Fournet francia admirálisnak Görögországhoz intézett ultimátuma, amelyben a rendőri ügykörnek átengedését, a német propaganda megszüntetését és a görög tartalékosok szövetségeinek feloszlását követelte. Ugy hírlik, hogy a király megvárja András herceg visszaérkezését, mielőtt a Lambros kormányt beiktatná. Az entente-hatalmak még nem döntöttek afelett, hogy minő rendszabályokhoz nyulnak, ha az ultimátumra nem válaszolnak Athénben. A főváros népe csodálatosan nyugodt és megfontoltan viselkedik. A király családjával együtt a tatoi-i vadászkastélyban tartózkodik, amelynek megerősítéséről szóló hírek valótlanok.

Munkában az U-53.

(Angol hajók elsüllyesztése az amerikai vizeken.)

(Távirati tudósítás.)

Köln. A Kölnische Zeitungnak jelentik Washingtonból: Kanadából éjfélig érkezett jelentések szerint hat angol hajót süllyesztettek el. A veszedelemben levő hajók segítségére tizenkét amerikai torpedóromboló indult el. Az izgatottság rendkívül nagy. A hajóistársaságoknál nagy pánik uralkodik. Az elindulásra kész hajókat visszatartják és az utban levőket figyelmeztetik, hogy változtassák meg utirányukat.

Amsterdam. A Timesnek jelenti Newyorkból: Az U. 53. Newportban megkapta a beérkező és az elinduló gőzösök jegyzékét, ezután munkához látott.

London. A Reuter-ügynökség jelenti: Németország és Amerika viszonyában a tengeralattjárók működése miatt új kényes elem került. Az Unió sürgős felkérésére az amerikai vizek szomszédságából az angol cirkálók sietve eltávoztak.

Washington. A tengerészeti kormány a tengerpart mentén járőrhajókat akar eirkáltatni, hogy felügyeljenek arra, nehogy a buvárhajók megsértsék az Unió semlegességét.

A város félmillió függő kölcsöne. A város pénzügyi bizottsága ma délután Bökényi Arisztid helyettes pénzügyi tanácsnok elnöklété alatt ülést tartott és az ötszáz ezer korona függő kölcsönre beérkezett ajánlatokat tárgyalta. Az aradi pénzügyi bizottság közül csak az Aradi Első Takarékpénztár hajlandó a városnak a szükséges félmilliót hitelezni, a többi intézet csak kisebb

összegű ajánlatot tett. A bizottság nem foglalt végleges állást, hanem arra kérte meg elnökét, hogy folytasson szóbeli tárgyalásokat a bankokkal és igyekezzen kedvezőbb feltételeket elérni. A tanács holnap délelőtt tizenegy órakor tartandó ülésében számol be majd Bökényi eljárásáról és ha az kedvező, akkor a közgyűlésnek a legelőnyösebb ajánlatot hozza javaslatba a tanács.

HIREK.

Bartóky József a közlelmezés intézője.

— Távirati tudósítás. —

Beavatott politikai helyen már napokkal ezelőtt bizonyosra vették, hogy Wekerle Sándor nem vállalja a közlelmezési hivatal vezetését, mert nem kapta meg a kormánytól a kívánt feltételeket. Erdeklődünk Wekerle mostani bécsi utazásának okairól és megtudtuk, hogy ez semmi összefüggésben nincs a neki felajánlott tisztséggel. Wekerle Bécsben lakó fiához ment, akit gyakran meg szokott látogatni. Valószínű, hogy csak a jövő héten tér vissza a fővárosba. Egyébként arra vonatkozóan, hogy nem vállalja a megbízást, eddig még nem adott határozott választ, de a beavatottak a körülményekből arra következtetnek, hogy megdőlnek azok a kombinációk, amelyek Tisza István gróf Wekerle személyéhez fűződtek.

A kormány — hír szerint — abba is hagyta a kijelölt személyekkel való kísérletezést. Tudvalevő, hogy három személyről volt szó, akiknek vállalkozását szívesen vette volna a kormány. Ezek közül Sztterényi József rögtön kijelentette, hogy semmi szín alatt sem vállalkozhatik az élmező-központ vezetésére. Hasonlóan elestek a Návay Lajos személyéhez fűződött kombinációk is. Utóljára maradt Wekerle.

A kormány most már kénytelen változtatni a közlelmező hivatal eredeti tervén is. Az intézményt meg fogja csinálni a kormány és pedig olyanformán, hogy kibővíti a földművelésügyi minisztérium kebelében működő országos gazdasági bizottság munkakörét és a három minisztérium között most megoszó összes élmező-ügyeket itt összpontosítja. Ennek a hivatali szervnek vezetésére Bartóky József földművelésügyi államtitkárt állítják. A közlelmező központ vezetését Bartóky továbbra is államtitkári minőségben fogja végezni és ságderőkül melléje rendelnek mindazokat a gyakorlati tisztviselőket, akik a három minisztériumban eddig szétszórtan dolgoztak a közlelmező ügyekben. A teljes felelősség természetesen továbbra is a kormányt terheli, mert Tisza István gróftól mindig is távol volt az a gondolat, hogy teljes hatalommal felruházott diktátort állítson a közlelmezés élére.

— Kitüntetett városi és megyei tisztviselők.

A hivatalos lap mai száma írja: Ó császári és apostoli királyi Felsége 1916. évi szeptember hó 30-án kelt legfelsőbb kérésével a következő kitüntetéseket méltóztatott legkegyelmesebben adományozni: a háboruban szerzett érdemeiknek elismerésül: a hadidiszitményes Ferenc József-rend tisztikeresztjét: Jankó Ágoston torontálvármegyei, Ferenczy Sándor temesvármegyei és Issekutz Aurél krassószőrénvármegyei alispánoknak, Geml József temesvári, Rezuha István dr. verseci és Profuma Béla újvidéki polgármestereknek; a „hadidiszitményt” a Ferenc József-rend lovagkeresztjéhez: Fábry Géza kevevári és Podhradzky Andor orsovai járási főszolgabíráknak; a hadidiszitményes Ferencz József-rend lovagkeresztjét: Vácz János fehértemplomi polgármesterek, Kopeczek Emil dr. ujmol-dovai, Heinrich Árpád dr. fehértemplomi, Körössi György verseci, Gyertyánffy János pancsovai, Kadonits Gyula alibunári, Zsirus Imre antalfalvai és Lowieser Imre nagybecskereki járási főszolgabíráknak; Bandl Rezső temesvári városi tanácsnoknak és polgármester-helyettesnek, Wittigshlager Rezső dr. pancsovai főorvosnak, Wagner Károly dr. újvidéki városi tiszti főorvosnak és Ribiczey Kálmán dr. újvidéki városi tanácsnoknak; továbbá a koronás arany érdemkeresztet a vitézségi érem szalagján: Szántó Aladár dr. újvidéki városi aljegyzőnek és Zetter Károly dr. orsovai tisztelet-

beli főszolgabíróknak; végül az arany érdemkeresztet a vitézségi érem szalagján: Kovácsi János Fehértemplom város rendőrkapitányának, Neuhut Károly temesvári rendőrbiztosnak, Kiss Antal felsőpozsgási és Lukács Sándor nérasoly-mosi körjegyzőknek.

— A vingai háztulajdonos titokzatos halála Aradon. Mai lapunkban jelentettük, hogy tegnap a Tökölly Imre-utcai ingyénfürdő közelében egy feloszlásnak indult férfihullát foglalki a Marosból, melyben Tavrof Miklós vingai háztulajdonost ismerték fel, aki körülbelül két hónappal ezelőtt eltűnt Aradról. Megirtuk azt is, hogy a hullán ütések nyomait fedezték fel és ezért szükségessé vált a hulla felboncolása, annak megállapítására, nem gyilkosságról van-e szó. Auszterweil László dr. törvénytudós orvos ma délután boncolta fel a hullát Szöllössi Jenő dr. királyi vizsgálóbíró jelenlétében, de a boncolás nem állapíthatta meg, hogy Tavrof öngyilkosságot követett el, vagy pedig, hogy bűnös kezének lenne áldozata. A hulla ugyanis hét hete volt a vízben s már teljesen feloszlásnak indult. A hozzátartozók is, csak a hulla fogairól és cipőjéről ismerhették fel Tavrof Miklóst. Az ütésekről sem lehetett megállapítani, hogy azok külső erőszak művei lennének-e, vagy pedig, hogy csak ütődések. A hullán olyan nyemokat, melyek a külérőszaknak lennének nyomai, nem lehetett találni. Így tehát eddig nem tudni, hogy a hetek előtt eltűnt vingai háztulajdonos milyen körülmény között került a Marosba. A rendőrség folytatja a nyomozást, de a titok felderítéséhez kevés a remény.

— Jegyzőválasztás Kevászin. Kovászi nagyközségben a jegyzőválasztás a napokban történt meg. A választást Hantó Jenő főszolgabíró vezette. A pályázók közül jelöltek: Hermann Gyula parázsi, Muzsai Kálmán feltői és Margold Lajos seléni körjegyzőket. A képviselő testület egyhangulag Hermann Gyulát választotta meg.

— Rekvium. A folyó évi augusztus hó 24-én Erdőhegy községben tragikus körülmények között elhalt Kass Gyula dr. volt kizszenői szolgabíró lelki üdvéért az engesztelő szentmise áldozat október hó 13-án délelőtt fél tíz órakor lesz Kisjenőn a kegyuri templomban bemutatva.

— Hősi halál. Fichtenburgi Stand László, a 307. honvéd gyalogezredbe beosztott 2. honvéd gyalogezredbeli hadnagy, századparancsnok, a III. osztályu hadiékítményes katonai érdemkereszt tulajdonosa szeptember 20-án, élete 19. évében, századát rohamra vezetve, Kirilbabánál ellenséges golyóval találva, hősi halált halt. Hált tetemét bajtársai Lajosfalván magyar földön helyezték ideiglenes nyugalomra.

— Menekültek keresztetnek. Kovács Kálmán népfelkelő, Alsóvárosi, u. p. Szászváros, keresi Petrilláról menekült feleségét és három gyermekét. — Ungurán Péter sebesült katona, k. u. k. Epidemie Spital Arad, Rajosur Barakk, 16. számú szoba, keresi nejét, született Bóte Rosáliát, ki a csikmegyei Csikgyimes községből menekült.

— Izraelita istentisztelet. A templómi előjáróság közhírré teszi, hogy a sátoros ünnepi istentisztelet a következő sorrendben tartatnak: október 11-én szerda este kezdet egyenyed 6 órakor, 12-én reggel háromnegyed 7 órakor, délelőtt fél 10 órakor, este egyenyed 6 órakor, 13. reggel háromnegyed 7 és délelőtt fél 10 órakor.

— A kolozsvári gázgyár áremelése. Kolozsvárról jelentik: Az itteni gázgyár r.-t. már 1915. ősz óta igyekezik a tanácstól az ipari gáz árának fölemelésére engedelmet szerezni. Miután ez nem sikerült, a gyár igazgatósága mintegy 200 fogyasztó számára a gázszolgáltatást megszüntette; ezért a tanács kétrendbeli rendbíróságot szabott ki az igazgatóságra. A társaság most ismételtén az ipari gáz árának 25 fillérre való drágítását kérelmezte azzal a megokolással, hogy augusztus 31-én lezárt mérlege 11,780 korona veszteséggel zárult. A város azért is ellenzi az áremelést, mert az esetleg prejudikálna a földgáz egységárára is.

— Halálozás. Christian János nyugalmazott tanító életének 70 évében meghalt. Temetése október 11-én lesz Ujaradon a Pék-utcai házból.

LEGUJABB.

Erkezett reggel 4 órakor.

Szétvágták az oláhok királyunk arcképét.

Kolozsvár. *Betegh* Miklós kormánybiztos három napos inspektáló körútról visszatérve a következőket mondotta:

— A románok által megszállott, immár felszabadított területeken, amit három nap alatt láttam, örvendetes és vigasztaló, hogy a kár csekély. A lakosság ingó- és ingatlan vagyonában alig történtek nevezetesebb károk. Néhány falu elpusztult ugyan, a kár mégis jelentéktelennek mondható. Láttam országutak mindkét oldalán tömegsírokat. A mieinket keresztjek jelölik meg, számuk elenyészően csekélyebb a románok hatalmas tömegsírjai mellett. Fogaras és Nagyküküllő megyékben egyetlen ellenséges katona sincsen. Brassó-, Székelyudvarhely megyék nagyrészt felszabadítva. Nagyszebenben már működik a közigazgatási hatóság.

Falkenhaynnál voltam látogatóban, amikor a brassói győzelemről megérkeztek az első hírek. Falkenhayn az ebéden bejelentette a győzelmet, pohárköszöntőt mondott. Rendkívül örömmre szolgál — mondotta — a magyar kormány képviselőjének jelenlétében harcaink újabb sikeréről hírt adni. Kijelenthetem, hogy az eredmény kivívásában a vállvetve küzdő honvéd csapatoknak nagy részük volt. Emelem poharamat bajtársainkra, akik a győzelmet hősiességükkel előmozdították.

Falkenhayn azután ismételtelen kifejezte elismerését a magyar honvédek hősiességéről s elmondotta továbbá, hogy a diszteremben a képesarnokot elpusztították. Királyunk képét darabokra vagdosták, Khuennek diszmagyar képéből az arcot kivágták, Tisza gróf és Sándor miniszterek képét nem bántották. Serbán képviselő háza sértetlen. Fogaras és Nagyszeben környékén a falvak jelentéktelen károkat

szenvedtek, ámde a románok mindenütt tuszokat hurcoltak magukkal.

Amsterdam. A Reuter-ügynökség az U. 53. működéséről a következőket jelenti: Az U. 53. szombaton este futott ki Newportból és már reggel feltartóztatta Cansas amerikai gőzöst, amelyet előbb átvizsgált, azután tovább bocsájtotta. Ezután hat órakor elsüllyesztette a Strathdene gőzöst, félútkor a Stephanot megtorpedózta a Westpointot és félútkor a Stephanot elsüllyesztette el. Mielőtt ezt a hajót elsüllyesztette, figyelmeztette az utasokat, hogy hagyják el a hajót. Délután hat órakor elsüllyesztette a tengeralattjáró a Kongton nevű hajót, ezután pedig a Blommersdijk, Krisztian és Kunden hajókat elsüllyesztette el. Az összes hajók elhagyták az utvonalat és a területiális vizekre menekültek. Az elsüllyesztett hajók utasai és legénységei megmenekültek, csupán a Kingtoné nem érkezett eddig meg.

Berlin. A Frankfurter Zeitung Newyorkból érkező jelentése szerint: A börzén a tengeralattjáró működése miatt, nagy pánik keletkezett. Az értékek rohamosan estek, ellenben a biztosítási díjak emelkedtek.

Rotterdam. Bernsdorf német nagykövet Wilsonnak átnyújtotta Vilmos császár levelét, amelyet az U. 53. hozott. A levél a szükölködő lengyel-ségnek amerikai segítségéről szól.

Páris. Az Havas ügynökség jelenti Szalonikiból: Az ideiglenes kormány ideérkezett.

Athén. A Reuter-ügynökség jelentése szerint Lambros miniszteriuma holnap teszi le az esküt. A Times szerint kétséges, hogy az entente elismeri-e az új miniszteriumot.

és elfogatások vannak napirenden, gyanúsítottakat deportálnak Sziberiába.

— **Kitchener éle?** Newyorkból jelentik: Az amerikai lapok azt a legendát terjesztik, hogy Angliában a nép meg van győződve arról, hogy Kitchener lord egyáltalában nem halt meg. Hír szerint Richard Cooper, az alsóház tagja ebben a misztikus kérdésben fel is szólalt a parlamentben, azonban az angol kormány egyáltalában nem felelt interpellációjára. Az angol közvéleményből nem lehet kiirtani azt a hitet, hogy Kitchener életben van, hiszen holttestére a legszorgosabb kutatással sem találtak rá. A kormány költötte Kitchener halálhírét, hogy tévedésbe ejtse Németországot. A valóság az, hogy a szövetségesek nagy offenzíváját Kitchener vezeti. A halálhír meséjét maga Kitchener költötte, elsősorban azért, hogy az ellenségnek sejtelme se legyen arról, hogy a különböző frontokat járja, főként pedig azért, hogy a háború utolsó szakaszába való visszatérésének drámai jelenetével a végsőkéig feszítse az angolok erőfeszítéseit.

— **Tejhamisítók üldözése.** Az aradi rendőrbírósnapon nap-nap után ugyiszólván garmada számra itélik el a tejhamisító kofákat. A naponta megejtett piaci vizsgálat azonban ennek ellenére folyton újabb és újabb tejhamisítást derít ki. Grumáz László dr. rendőrkapitány, a rendőri büntetőbírósnag vezetője, ma a következő tejhamisító asszonyokat ítélte el: Demján Damaszkinné, kisszentmiklósi asszonyt 200 korona,

nem fizetés esetén 20 napi elzárásra; Lingurár Demeterné aradi kofaasszonyt 30 napra átváltoztatható 300 korona pénzbírságra, és miután már többször volt büntetve, a rendőrbíró a piaci árusítástól is eltiltotta Lingurárnét. Ezenkívül még négy mikelakai tejeskofát ítélte el Grumáz dr. kisebb pénzbírságra a tejszék vízzel való keverése miatt.

Három vagon megromlott burgonya.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az aradi piacon házasasszonyok serege kutat vizsgálódó ezemmel egy kilogramm krumpli után, a megszokott, becses, sőt nélkülözhetetlen élelmicikk azonban eltűnt, bujósdiát játszik, mint minden spekulációra szánt élelmiszer. Elkeseredett kifakadások zuhatagja hull a vásáron rendet teremteni hivatott rendőrtisztviselők feje fölött, akik maguk is csodálkozva vették észre, hogy néhány héttel ezelőtt még százezrekre érkezett burgonya ugyiszólván teljesen elkerülte az aradi piacot.

— Miért nem rekvirálja az aradi rendőrség a burgonyát? — mondja egy elkeseredett asszony s meg sem gondolja, hogy ez bizony nem a rendőrség kötelessége és a legkevésbé sem tartozik annak a hatáskörébe.

— Amióta burgonyaközpont van, azóta egyáltalán nem kapunk burgonyát, — mondja a másik s ez a jelszó általános visszhangra talált.

Vásárló közönség és kofatársadalom még sohasem találkozott egy dologban annyira össze, mint a burgonyakérdésben, mert azok a kofák, akik ezt a csakhamar csemegének illő élelmiszert árusították, maguk sem tudnak szerezni, vagy csak olyan elenyésző csekély mennyiséget, amelyet jóformán ők maguk fogyasztanak el.

A háborús élet mindenféle nélkülözésre megtanított beanunket; nem eszünk húst, alig van zserunk, a lisztelosztás ezer bajjal jár s mindezekhez ujjában a burgonyahiány köszöntött be. Lehetetlen elhallgatnunk, hogy mégis csak az adminisztrációban van baj. Hiszen mindent el tudunk képzelni, mindenkinek kötelessége is az, hogy a redukált mennyiségekkel számat vessen, fegyelmezni tanítsa meg önmagát a gyomrot illendő viselkedésre szorítsa. De azt nem tudjuk elképzelni, hogy ami Aradon uzassá vált, az valóban minden tekintetben a háború következménye volna. Nem tudjuk elképzelni pedig azért, mert figyelemmel kísérjük más városok adminisztrációját, sőt tekintetünk messzebb is elkalandozik s a pompásan adminisztrált Németországot is felkeressük olykor-olykor kutató szemmel és bírói gondolattal s amíg azt látjuk, hogy Németország nagy városaiban minden olcsóbb, mint nálunk s azaz egész bizonyossággal állítjuk, hogy a legtöbb magyar nagyvárosban ha van is az élelmiszerek kiosztását intéző adminisztrációnak olykor-olykor fennakadása, áruhiány miatt és készlethiány miatt, egészen bizonyos, hogy annyi panaszt, amennyit Aradon nap-nap után hallunk, egyetlen vidéki városból sem hoz felénk a sajtó és más utakon terjedő hírek.

Az aradi burgonyahiány annyival inkább az adminisztráció számlájára esik, mert tudomásunk szerint igenis van burgonya, csak hogy azt meg kell szerezni. A magyar királyi államvasutak állomásfőnökségétől épen a mai napon érkezett az Aradi Közlöny kiadóhivatalához egy hirdetmény, amely megdöbbentő ké-

— **Házasság.** Márkus Andor dr. 22-én köt házasságot Vészi Lenkével, Vészi József udvari tanácsosnak, a Pester Lloyd főszerkesztőjének leányával.

— **Csengetnek az iskolában.** Meghatóan kedves jelenet játszódott le ma délelőtt a kulturpalotában elhelyezett aradi állami főreáliskolában. Göllner Károly dr. dévai főreáliskolai igazgató meglátogatta ide menekült tanítványait. Tíz órakor, csengetés előtt megállott Jancsovics Ferenc igazgató társaságában a tanári szoba ajtajában, amely előtt a diákoknak el kellett haladniuk. Pár perc múlva csengettek. A diáksereg tódult kifelé. Egy pillanat alatt hangos örömjongás esendült mindenfelől. A dévai diákok, a régi tanítványok rohantak a jóságos arcú öreg igazgató felé.

— Eljen! Istenem, a mi igazgatónk! A mi öregünk! hangzott össze-vissza és köszöntötték, simogatták, az apróbbak a kezét csókolták a jó embernek, a jó nevelőnek.

A jelenlevőknek melegebb lett a szívük tája, midőn ezt a kedves jelenetet látták s nem egynek támadt az a ki nem mondott gondolata:

— De kár, hogy nem látták ezt azok, akik a tanári munkát nem tudják kellően még ma sem értékelni!

A tanári munkának is meg van hát a jutalma, igaz, hogy nem mindig „az intéző körök” előtt, hanem a fogékony, hálás gyermeki szívekben...

— **Munkában az orosz rendőrség.** Kopenhágából jelentik: A Russkoje Slowo azt jelenti Pétervárról, hogy az orosz rendőrség ismét energikusan munkában van. Házkutatások

pét adja bizonyos adminisztratív körök tehetetlenségének. A hirdetés szerint 1916. október 12-én délelőtt 9 órakor 3 vagon burgonyát, araz 30.860 kilogrammot részben romlott állapotban fognak elárverezni az aradi állomási raktárakban. Tessék megérteni: romlott állapotban! Történik mindez akkor, amikor az aradi piacokon nem lehet burgonyát kapni. A mi adminisztrációnk mellett a burgonyát inkább megromlani hagyják, semhogy idejében a nagyközönség részére hozzáférhetővé tegyék.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

— A Fabank új üzlete. Az értéktörsén a Magyar Fakereskedők Hitelintézete, tőzsdei nyelven szólva: a Fabank részvényei iránt igen élénk vásárlási érdeklődés volt. Több száz részvény került forgalomba s a részvények árfolyama 315 koronáig emelkedett. A részvényeknek ez a nagy forgalma és áremelkedése — természetesen — sok szóbeszédre ad alkalmat. Ismeretes, hogy a Fabank tárgyalásokat folytatott Degenfeld József zempléni uradalmának kitermelése ügyében. Ezek a tárgyalások — amint értesülünk — már befejeződtek s az üzlet prefektuálódott. Azt mondják a beavatottak, hogy ezzel a transzaksióval a bank egy nagyszabású s a mostani nagy fainység közepette igen kitűnőnek elismert üzlethez jutott, amely lényegesen fogja befolyásolni a bank egyébként is kiterjedt üzletkört. Azután most már azt is megállapították, hogy az erdélyi betörés következtében a bank alig károsodott s így minden ok megvan a részvények áremelkedésére.

A szerkesztést felel:
Rudnyánszky Endre távollétében:
Stauber József.

Uj könyvek.

* A Színházi Élet. Incze Sándor kitűnően szerkesztett heti lapja e heti számát a főváros ujonnan megnyitott színháznak, a Népopperának szenteli. Tömérdek illusztrációt, sok rajzot, sok képet közöl ez a színházat kedvelő közönség nélkülözhetetlen hetilapja. Ingyenkotta és levelezőlap melléklet. Egyes számra 30 fillér. Előfizetési ára negyed évre 3.60, fél évre 6.60, egész évre 12.— korona. Kiadóhivatal Erzsébet-körút 22.

NEMZETI SZÍNHÁZ

Aradon, 1916. október 11-én szerdán:

☉ Bérlő.

☿ Bérlő.

Itt először:

3 a kislány.

Operette 3 felvonásban.

Kezdete 8 órakor.

NYILTÉR.

(Az ezen rovat alatt közzétettért nem vállalunk felelősséget.)

Köszönetnyilvánítás.

Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik szeretett feleségem végtartozásán megjelenni szivesek voltak és ezáltal fájdalmunkat enyhíteni igyekeztek.

Menyháza, 1916. október hó 10.

5285

Illés Albert és családja.

Für die verwundeten deutschen Krieger

in den deutschen Lazaretten in Arad sind an Liebesgaben eingegangen von: Frau Marie Bogdány 6 Körbe Weintrauben und 27 Liter Wein; Frau Paul Répássy Zigaretten, Wein, Bücher, Kompott; Michael Kell 3 Flaschen Wein und 1 Korb Trauben; Frau Desider Berényi Weintrauben; Direktor Peter Marinkovits Gebäck; Stephan Peeseny, Angestellter bei der Csánáder Sparkasse 3 Kronen. Ausser grossen Mengen an Zigaretten, Weintrauben, Büchern, Kompott von freundlichen Spendern, deren Namen unbekannt sind, oder die nicht genannt sein wollen. Die verwundeten deutscher Krieger sprechen ihren herzlichsten Dank aus. Die Leitung der deutschen Lazarette in Arad.

Christian Jenő úgy a saját, mint özszere rokonság és számos jó barát nevében fájdalommal megtört szívvel jelenti, hogy szeretett édes atyja

Christian János,

ny. tanító

életének 70. évében rövid szenvedés és a halotti szentség ájtatos felvétele után f. évi október 9-én este 7 órakor elhunyt.

A drága tetem f. hó 11-én délután 3 órakor fog a római kati. szertartás szerint a Pék-utca 2. alatti gyászszobából az ujaradi temetőbe örök nyugalomra helyeztetni. Az engedély gyászmissza áldozat az elhunytak lelki üdvéért f. hó 18-án délelőtt 1/8 órakor a helybeli templomban az egk Urának fog bemutatni.

Drága emlékét mindenkor kegyelettel fogjuk megőrizni.

Ujarad, 1916. október 10-án.

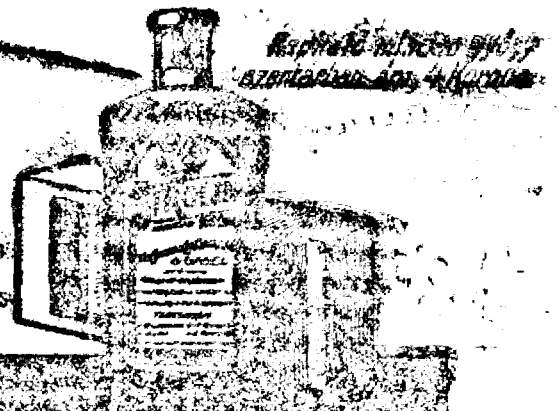
5313

SIROLIN "Roche"

melibetegségek, számarhurut, asztma, influenza ellen.

Ki használjon sirolint?

1. Mindenki, aki hosszabb idő óta szenved köhögésben. Mert jobb betegségeket elhárítani, mint gyógyítani.
2. Azok, akik krónikus légcsőgyulladásban szenvednek, sirolint használják.
3. Asztmában szenvedők, kiknek tüdőgyulladásos állapotok jelentékenyen oszokvannak.
4. Sztrófúlisban szenvedő gyermekek, kiknek általában köhögésük a sirolin előnyösen befolyásolja.

Láb- és kézizzadás

biztosan és leggyorsabban elmúlik, a „Peppe“ folyadék és „Peppe“ hintőpor segítségével.

Szárit! . . . Szagtalanít!!

Peppe folyadék ára használati utasítással 1 kor. 20 fill.
Peppe hintőpor . . . . . 1 kor. — fill.

Legfájdalmasabb tyukszemétől

is három nap alatt mindenki megszabadul a Hajós-léle ANAGALLIN használata által. Kezelése igen egyszerű, nem piszkít, nem ragadós. A beszerzésnél vigyázni kell az ANAGALLIN szóra. Ára használati utasítással 1 KORONA.

Gyöngyfehér fogakat

szertünk a

Doré fogpaszta

használatával. Nem habzik! A szájüreget deszinficálja, utólag igen kellemes. Ára egy porcelán-szuszloncsnak 80 fillér.

Fenti szerek kizárólagos készítője és egyedüli nagy raktára:

HAJÓS ÁRPÁD

gyógyszertára Arad, Andrásy-tér 22. sz. (Megyeházával szemben.)

A szépségápolás titka a felhasznált szépítőszerek helyes megválasztásában rejlik!

Rozsnyay kitűnő Serail arc-szépítő különlegességei

mind kipróbált jó hatású készítmények, amelyet bárki bizalommal használhat.

Rozsnyay Serail arckenőse. Kis téglát 1 kor. Nagy téglát 1.80 k.

Rozsnyay Serail krémje nappali használatra. Egy téglát ára 1 korona 50 fillér.

Rozsnyay Serail szappan. Egy darab 1 kor. 50 fillér.

Rozsnyay Szerén Arcpora. Lehető finomságu. Crém, fehér, rózsás és testszelvényekben. Egy dob. ára 1 korona 50 fillér.

Kiváló finom illatszerek. Gyöngyvirág, ibolya, Loin du bal, orgona, piros róza, Serail. Uvegje 1 kor. 50 fillér.

Kapható a készítőnél: 1845

Rozsnyay Mátyás gyógyszer-tárában Arad, Szabadság-tér.

22158—1916. kh.

Hirdetmény.

Nap-nap után előfordul, hogy az éjjeli órákban cselédek lesznek a rendőrkapitányi hivatalhoz bekisérve, kik az utcán csavarogva, korcsmákban, kávéházakban, férfiak és katonák társaságában mulatva találtatnak.

Miután a városi cselédrendfentartási szabályrendelet 18. §. értelmében este kapuzárás után, vagyis szeptember 29-től április 24-ig 9 órán túl, április 24-től szeptember 29-ig pedig 10 órán túl a szolgálat és közérkölciség szempontjából cselédeknek az utcán tartózkodni tilos s miután a cseléd-törvény 20. §-a értelmében a gazda köteles ügyelni arra, hogy cselédeje erkölcsös életmódot folytasson, figyelmeztetem a cseléd-tartó gazdákat, a legszigorúbban ügyeljének arra, hogy cselédek kapuzárás után éjjelente az utcákon, korcsmákban ne csavarogjanak, mert a csavargáson ért cselédek, akik helyben illetőséggen nem bírnak, a kiszabott büntetésen kívül Aradról el fognak toloncoltatni, a cseléd-tartó gazdák pedig a szabályrendelet értelmében büntettetni fognak.

Kivételt képez az, ha a cseléd színháza vagy mozgófénykép-színháza megy, vagy sürgős ügyben, pld. betegség miatt orvoshoz, vagy valamely sürgős izenet elhozatala vagy elvitele céljából tartózkodik az utcán s e célból a gazdájától írásbeli engedélyvel bír.

Arad, 1916. szeptember hó 20-án.

Greén, főkapitány.

URANIA SZINHÁZ.

2447

Szerdán és csütörtökön:

Királyidillek.

Az évad legfinomabb vigjátéka.

20961—1916. k. h.

Hirdetmény.

A korpa és a takarmányozási célokra szolgáló egyéb ipari termékek és hulladékok forgalomba hozata tárgyában kelt 2780—1916. M. E. számú kormányrendeletet, a következőkben teszem közzhírré:

Korpát, kölesitakarmánylisztet, köleshéjat, olajpogácsát, cukorszörpöt, (melasse-) szárított répaszeletet, valamint szárított moslék és törkölyféléket sem magukban, sem állati táplálkozásra alkalmas más anyagokkal keverve, vagy takarmányozásra alkalmas módon feldolgozva másként, mint a ministerium 2966—1915. M. E. számú rendelete alapján (l. a Budapesti Közlönynek 1915. évi augusztus hó 10. napján megjelent 184. számában) alakított korpaközpont közvetítésével forgalomba hozni nem szabad.

A malomvállalat annak, aki a 2117—1916. M. E. sz. rendelet (l. a Budapesti Közlönynek 1916. évi július hó 1. napján megjelent 148. számában) 7. §-ában megszabott örlési tanusítvány alapján kizárólag saját házi és gazdasági szükségletére örlöttet, az ezen örlésből származó korpát kiszolgáltatni, ha pedig azt az örlöttöt átvenni nem kívánja, a Korpaközpont utján forgalomba hozni köteles.

Az ezen §. alapján átvett korpát az átvevő csak saját állatainak takarmányozására használhatja fel, s ha lármi okból ily célra fel nem használhatná, azt szintén csak a Korpaközpont közvetítésével adhatja el.

Az 1. §-ban felsorolt ipari termékekért és hulladékokért követelhető legmagasabb ár rendezettség mellett mm-ként (100 kg.) tisztasulyra a következőkben állapítatik meg:

Az ipari termékek vagy hulladékok métermázsánként legmagasabb árai: Korpa K 20. Köles takarmányliszt K 36. Köles héj K 16. Repcepogácsa K 80. Vadrepcepogácsa K 80. Napraforgómag pogácsa K 40. Gomborkamag pogácsa K 40. Tökmag-pogácsa K 45. Lenmag-pogácsa K 40. Kendermag-pogácsa K 20. Keményítőgyári szárított tengeri-moslék K 32. Keményítőgyári szárított burgonya-moslék K 19. Szárított sörtrököly K 26.

Ezeket a legmagasabb árakat, melyek magukba foglalják a rakodállomáshoz való szállításnak és a berakásnak költségeit is, zsák nélkül, készpénzfizetés mellett történt berakás esetére kell érteni s ezek az árak egyaránt vonatkoznak ugy belöldi mint külföldi származású nyers anyagok feldolgozásánál előálló termékekre és hulladékokra.

A jelen rendelet életbelépésével hatályukat veszítik a ministeriumnak a korpa forgalomba bocsátásának szabályozásáról 2966—1915.

M. E. szám alatt és a takarmányozási célokra szolgáló ipari termékekért és hulladékokért követelhető legmagasabb ár megállapításáról és ezen cikkek előállításának, azaz forgalombahozásának és szállításának szabályozásáról 4185—1915. M. E. szám alatt kiadott rendeletet, (l. az utóbbit a Budapesti Közlönynek 1915. évi november hó 18. napján megjelent 287. számában, kivéve a 2960—1915. M. E. számú rendeletnek 3. és 7. §-ában, valamint a 4185—1915. M. E. számú rendeletnek 1. §-ában foglalt, a Korpaközpont megalakítására vonatkozó rendelkezéseket, amelyek azzal egészítettnek ki, hogy amennyiben a Korpaközpontba az említett §-okban megállapított létszámon felül több tagnak kiküldése válnék szükségessé, ez iránt a földmívelésügyi miniszter a kereskedelmiügyi miniszterrel egyetértőleg intézkedik.

Arad, 1916. szeptember hó 14.

Greén, főkapitány.

Értesítés!**„IBOLYA DORÉ“**

készítményeink a mai naptól kezdve a következő árakban kerülnek forgalomba: Ibolya Doré-arán egy tégely K 1.50, Ibolya Doré-szappan 1 darab K 1.50, Ibolya Doré-tej 1 üveg 1.50, Ibolya Doré-hőlgypor 1 doboz K 1.50.

Legjobb fekete v. barna Egy pár perc alatt bármely haját

Hajfestő

vagy bajuszt a legesőbb állandó fekete színre lehet festeni, anélkül, hogy a színt is lehet mosni,

a „Melogen“. Ára 2.40 korona.

Szörvesztő-Dephlor. E kitérő, a maga nemében páratlan szerrel minden alkalmatlan

szőreit aró, nyak vagy karokról stb. minden fájdalom nélkül pár perc alatt olgvenem eltávolítható. — Ára utasításnál 1 korona.

A fenti szerek kaphatók a készítőnél **Hajós Arpád** gyógyszerárában

ARAD, ANDRÁSSY-TÉR 22. SZ.
Alapítotott 1886. évben az Aradmegyei Közbiztonság miniszter.

„EOS“

tisztá zsiranyagból készült

cipőtisztító

megint kapható minden színben

1 doboz 90 fillér**CIPŐTÖZSDE**

Andrássy-ut 22. :: Telefon 10—44.

Apró hirdetések.

Tudnivaló az apróhirdetésekről:

Az apróhirdetések díját az alábbiak szerint számítjuk.
Minden szó hirdetéséért 6 fillér. Vas-
tagabb betűkkel 12 fillér.
A vastagabb betűkkel kívánt szavakat
aláhúzással kell jelezni.
A legkisebb hirdetés ára 30 fillér.
Az apróhirdetéseket előre kell fizetni.
Hirdetéseket délután 1/2 óráig ve-
szünk fel.
A kiadóhivatal fenntartja magának a
jogot, hogy az olyan apróhirdetés szövegét,
amelyik tartalmánál fogva eredeti alakjában
nem közölhető, megváltoztassa.

Levelezés.

„Körös”
levele van, vesse el még ma. 5819

„Gisa.”
Levél jött. 10-dikén indul. Antonette. 5321

Tiszteletes ismeretséget
köszönök magános fiatal művelt nővel. Le-
velet a kiadóba „Ciri” jellegre. 5310

Fintal
uridő önjárt megismerkedni tisztességes
szándékkal korrekta úri emberrel „166 az
532” jellegre a kiadóba. Levelet a lapban
jelenni kérem. 5315

Ellátás.

Meleg
és ápolója részre teljes ellátás kereset-
tik. Cim a kiadóhivatalban. 5303

Csalékosan határozott
szobát, és teljes ellátást keresek. Cim a
kiadóhivatalban. 5303

Oktatás.

Aradi el. isk. tanító
ajánlatot kívánok tenni tanítók melé
correspondensnak, esetleg magántanulók tan-
tására. Bővebbet a kiadóhivatalban. 5311

Gyógyászat.

Aszangol
fájdalomcsillapító Bengue balsamot telje-
sen pótolja a Hehs—Földes Hls fájdalom-
csillapító balsam, teljesen azonos ösze-
tétellé, mint a Bengue liniment ára 2 korona.
Földes gyógyszerár, Hehs gyógyszerár. 12

Alkalmazást keres.

Angol-francia
ruha varrást ócsón elvállal két varró nő
Thököly Imre-utca 5. 5316

Egy jobb házból való leány,
ki a házi teendőket járta, varrai tud,
magános uridő, vagy gyermekek melé
ajánlatot. Cim a kiadóban. 5314

Fintal

fűszerkereskedő segéd, okt. 16. esetleg
nov. 1-re állást keres. Cimeket a kiadó
hivatalba kér. 5291

Alkalmazást nyer.

Egy idősebb úri nő
ápolónőnek azonnal felvétel. Cim a
kiadóhivatalban. 5307

Felügyelőnek

erélyes fellépésű egyént keresünk. Lehet
nyugdíjas altiszt, csendőr. Bővebbet a
kiadóhivatalban. 7000

Nyomdász-tanulónak

felvétetik két fiú, kik a 14. évet betöltöt-
ték és legalább 6 osztályt végeztek. Bő-
vebbet a kiadóhivatalban.

Kiadó lakás.

Kiadó
egy két ablakos utcai, elegánsan betoro-
zott szoba a város központjában október
15-re. Cim a kiadóban. 5264

Udvari szoba

kiadó, ugyanott használt butorok eladó.
Séva, Pécskai-ut 1 5312

Három utcai
4 udvari szobából álló II. emeleti lakás,
Arad-rácssy-tér 8. sz. alatt szemmelre ki-
adó. Bővebbet a házfelügyelőnél.

Lakást keres.

Keresek
2 szobás lakást, konyha, fürdőszoba és
6-szoros mellékhelyiségekkel. Cimeket ké-
rom a kiadóhivatalba. 5318

Vétel és eladás.

Kövésbé használt
földalésküli hintót, vagy kivágott úri
kőnyű koszt, szerszámmal, megvételre
keresek. Cim a kiadóban. 5309

Jutányos áron eladó
egy 12 éves hiba nélküli muraközi kanca
és egy 8 éves muraközi vak ló. Megte-
kinthető Mann és Schlinger cégnél,
Kisjenőn. 5317

Szövet szalon
megvételre keresetetik. Cim a kiadó-
hivatalban. 5390

Eladó

egy női finom perzsa kabát, nemes nyest
gallérral, Joanovits szücs üzletben, Ta-
bajdi Károly-utca. 5267

Egy keveset használt
plüsch boa és karmantyú eladó. András-
sytér 24. IV. lépcső, I. em., 29. a. 5300

Vadgöngyöt

hőmérő és vágószerszámok voss
Drozsán Gyula, Beres Beni-tér 28. 5308

Tűtő-eladás.

Az Anzol szivacsi erdőüzlete megkezdé
től termékeinek eladását. Széleskörűen
bükhasznált vadgöngyökkel megrendel-
hető az Aradi és Csánadi Egyesült Vasúti
erdőüzletvezetőségénél, Arad, József főher-
ceg-ut 22. felosztás. 4366

Egy alig használt egyenlő
2 1/2 lóerős motor eladó. Bővebbet az Aradi
Közlöny kiadóhivatalában.

Zeidő napi munkások

kaphaték Fichler Sándor papir-
kereskedésben és könyvnyomda-
jában, Szabadság-tér 1. Telefon
300. sz. 611

Különbéle.

Aszangol
aranyér-kupákat mindenesen pótolják a
Haemorrhoid-kupok, azonos öszetételük
folytatás hatásuk is teljesen azonos, ára 8
korona. Földes gyógyszerár, Hehs gyógy-
szertár Arad. 12

Apróhirdetések

az „Aradi Közlöny” részére felvételnek
a Mosonmagyaróvár-iródaiban, Deák Ferenc-
u. 8. Ugyanitt kapható az „Aradi Közlöny.”

Meleked.

A legértelmesebb aranyérpótló és finomított.
Izzadó, lényes, szíves, atkás (mitesseres)
arany naponta ahányiszor szükséges, gyap-
tára öntött folyadékkal megtörüljön. Az are
régóta csodás szép lez, mintha valami
mesés lekelet finomsága harmattal volna
bevonva. Az atkák pár nap alatt elmú-
lnak. Ára 1 korona. Dr. Földes és Hehs
pipaszappan és vegyszertá gyára Aradon.
Tűz mellett ne használjuk. 12

Hehs Vasas elnöksége

Suverén szer vérsegregység, sápkór, szé-
dülés, a vérsegregésből eredő ideg-
bajok, étvágytalanság, gyomorbetegségek,
láz, általános gyengeség ellen. Páratlan
vértisztító és vérjavító. Biztos óvszer ma-
lárius fertőzések és minden infektívól
eredő meg-betegedés ellen ugy felnőt-
teknak, mint gyermekeknek. Ára 2-68 kor.
Hehs gyógyszerár, Földes gyógyszerár. 12

8858—1916.

Hirdetmény.

Arad sz. kir. város igazoló
választmánya által összeállított
1916. évre érvényes legtöbb adót
fizetők névjegyzékét az 1886. évi
XXI. t.-c. 28 §-a értelmében ok-

tóber hó 1-től 15-ig terjedő 15 nap
a városháza I. emeletén lévő hiva-
talos helyiségben közszemlére
kiteszem azzal, hogy abba bárki
betekinthet és ellene a közszemlére
kitétel ideje alatt Arad sz. kir. város
állandó bíráló választmányához ci-
mezve hivatalomnál benyújtandó
írásbeli felelkezéssel élhet.

Arad, 1916. október 1.
Varjassy, polgármester.

Aranyat

Ezüstöt

legmagasabb áron vesz,
vagy becsérél; ugyszintén
régiségeket vesz és elad

Losonczy Lajos

órák és ékszerész üzlete
ARAD, Szabadság-tér.
Telefon 974.

19047—1916.

Hirdetmény.

Közhírré teszem, hogy a M.
kir. Ministerium 2660—1916. M.
R. sz. rendeletével az „Olaj és
Zeitradékügyi Bizottság” megala-
kítása tárgyában a következőkép
rendelkezett:

A magyar szent korona orvák-
gáinak növényi és állati olajokkal
és zsiradékokkal való ellátására
zsiradékgügyi bizottság alakították.
A bizottság megalakítása iránt
a kereskedelemügyi miniszter in-
tézkedik.

A bizottság eredményes mű-
ködése céljára a kereskedelem-
ügyi miniszter elrendelheti, hogy
az említett cikkek termelésében és
fogyasztásában érdekelt vállalatok
üzemét ellenőrizze és evégből az
állati konyvekbe és levelezésekbe
is betekintsen.

A bizottságot ebben a műkö-
désében az érdekelt vállalatok kö-
telesek teljes mértékben támogatni.

Aki az elrendelt bejelentést nem
teljesíti, vagy a bizottságnak az
ellenőrzésre vonatkozó rendelkezé-
seit meg nem tartja, az amennyi-
ben cselekménye súlyosabb bün-
títő rendelkezés alá nem esik,
kihágást követ el, és hat hónapig
terjedhető elvással és kétezer
koronáig terjedhető pénzbüntetés-
sel büntetendő.

Greza, főkapitány.

A létez legforgalmasabb helyén

Andrássy-tér 8. számú

házaiban egy kisebb

üzlethelyiség

azonnalra

kiadó.

Bővebbet az „Aradi Közlöny” kiadó-
hivatalában, József főherceg-ut 22.

Jótállás

a biztos
eredményért
Törvényesen
véde.

Reitter Oszkár

nagybecsűreki ny. főkapitány és faharomfi-
tanácsnok nagyszőrű találmánya a

„Patkány”

patkányirtó szer, (nem mérge) mely emberre és házi
állatokra nem ártalmas és 10-1 hóhoz ára 2 K
100ml minden más irószert,
mely elegendő körülbelül 80 patkány kirtásához.
Mindon adaghoz használni utasítás van mellékelve.
A biztos eredményért jótállás. Ismertető prospek-
tus, melyben le van írva, hogy külföldi gazdaság-
ban hány adag használandó. Kérésre ingyen küld a
Patkány gyár vezetője Nagybecsűreken. 4142

Özv. Szalkai Arminné

hímző és fehérnemű üzlete, elő-
nyomda Arad, Weitzer János-u. 13.
(Főpostival szemben.)

Női és férfi, gyermek kelengyék,
intézet és kórházi fehérneműek,
legfinomabb anyagból, színes és
fehér hímzések, fehérnemű var-
rások olcsó árban készülnek. —
Úri leányok fehérnemű varrás,
hímzés és szabás tanítására fel-
vétetnek. 2418

Uraságok és keres- kedő urak figyelmébe

Hadifoglyoknak

nagyobb mennyiségű tölí vattás
kabátok és nadrágok, alsó trikó-
ruhák és munkásbakkancsok kap-
hatók 35 koronától 80 koronáig
párja. Nagyobb rendeléseket ezen
cikkek elkészítésére elvállal olcsó
árban. 5011

Herzfeld Gyula,

Asztalos Sándor-utca.

Ablakredők

Valódi amerikai önműködő
ablakredőnyök gyári rak-
tára.

Gyermek-kocsik

valamint összecsatolható

nyugvó-ágyak

nagy választékban.

Zimmermann Ignác

berinbergi díszmű- és játék-
áru üzletben. 2181

Arad, Szabadság-tér 21.

Ócska, használt

ólomcsöveket

és egyéb

ólomtárgyakat

megvételre keresünk.

Aradi nyomda részvénytársaság.